99 9

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парти Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхачу Советан а Министрийн Советан а орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 115 (4595). | ШИНАРДИ, 24 сентябрь, 1968 шо. | Мах 2 кап.

СКВАЖИНАШТА ТОХКАМ БАР—ГОВЗАЛ

Проектни кIоаргаллал кхачале скважина дьакха ца йиначул тIехьагIа гIадбале доккха са доакх бурувдеттарашна. ТIагIертта къахьегаш, сагота далла денош бийсаш тIехьашкахьа десал.

Цхьабакъда, из цхьан мехъа лоIа са мIера дац. ГIатIаотташ латт кхы цул кIезигагIа бехктохкаме доаца а скважинана тохкам белга — корда, сагото, хирзалаш.

Скважинашта тохкам бара гIулакхашта болча бурув деттача

ГIулакххаш массала а дукха хул укхаза. Скважине массала а тохкам беш хуларащ массехк объект я. Цу тIа а, хIара объект шин тайпара, шин оамал йолаш я, цхьаза аьрдагIа а хул. Цхьаболча тIоано, цу сахьате, доабата марххал хица хийла ма хийццинге а лу мехкдаьтта. ХIаьта цох тIоа дукхаза а «солянни кислотаца» обработка е езаш хул. Солянни кислотаца вIаштта цхьаза обработка яьчул тIехьагIа мара тIоа «къакара ца боагIаш» а хиннай моттигаш. Иштта хилар из тохкама бурув теха Серноводски майла караерзачча хана.

Скважинашта тохкам бара процесс дами эрггайоахаш тоам Карабулакски контора бурув деттарашта. Дукха керда хIамаш юкъедиъвад. СССР-е эггара хьалха цига юкъейоалаьй 89 миллиметр йолча обсадни колоннана а гидроперфораци. Цу гIулакха юкъе къаьстта доккха дакъа лаьцад скважинашта тохкам бара гIулакхашта йолча бокхагIча инженера В. В. Байтова, технически отдела начальника Ю. Г. Белова, бурув тохара мастера И. М. Ворюдаикке, кхычар.

ХIанз дукхха тохкама балхаш деш латт № 154 йолча параметрически скважине (бурув тохара мастер В. А. Лагутин). Укхаза тохкам бе безараш 8 объект я. Уж ерригга объекташ тIерча мелаа я. Чоалханеи бехктохканеи да декхар: цу ерригача объекташта йиза характеристика яла еза, хIаьта балхий ерригга комплекс кхоачашъяьчул тIехьагIа кара эксплуатаце дIаала йиш ла скважина. Укхаза хIанзе а 4 объект тохкай. Мехкдаьтта эггара дукхагIа делар йиъдагIча объекто — 9 миллиметр йолча штуцер чу гIолла денцош бийсаннен 110 тоннн «Iаарка доацув» зера скважине. Из, мадарра аьлча, укх шера Карабулакски контора бурув деттарашта зоркIаллагIа тохийта мехкдаьтта кIеж я. ХIанз кхолагIча объектана тохкам бе болабенна № 154 йолча скважине.

Шоай гIулакха бокъонца гензачча а хиина дIаэттаб бурув деттараш Панфилов Григорий, Бондин Сергей, Гонкортиев Iалаудин, Егоров Александр, чукхха кхьбараш — бурув деттача мостел, скважинашта тохкам беча а.

Иштта Iоаш опыт. Практико темшане ьахьеах, производственни процесс творчески, хьинар айдаь, чIоагIа уйла тIайохийтача безам боагIашта дуккача моттиге балха тIа теллам боалаш хилар.

А. БАКАНОК,
бурув деттача Карабулакски конторa техотдела хьакагIа волa инженер.

СОВЕТСКИИ ДОАЗОЛ ДЕХЬАРЕИ ЛИТЕРАТОРАШ ТАШКЕНТЕ

вIашагIкхийттача дакъа лоацарашка

Геттара чIоагIа могаду вахa Азеи Африкай мехкий писателий эггара хьалхарча Ташкентски конференце итт шу дизарца дукъазденна Узбекски Советски Социалистически Республика столице гулбенна советскии доазол дехьарчеи литераторий дунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар.

Дерригача мехкий прогрессивни писателий творческо халкъашта чIоагIа хьашт хилар белгалдоал юкъарча кортакукъалени классовни къовсаме, дукххача адамий къаман сакхетам лакхбеча, колониальни Iазапа, къамийн расайн бокъонаш дIьатерра ца хилара моттиг хила йиш йоацаш дола керда вахар хьалдеча литература Iалаьмате боккхача лоархIаме хиларца.

Советски вахa дола, цар лаккха мах беш а да шоай халкъий кхетадалар чIоагIдара Азеи Африкан литераторана хIета хьа, империализма агрессивни гIулакххаштеи идеологически фронте цо йолаеча диверсиштеи духьала цар лоаттабу бакъахьара къовсам. Дунен халкъашта юкъера режимe кхайкхна лоаттабеча къовсаме вай воай хьинар цIаккха меттаммайта мегардац американски гIаьрахоашта духьала латаш долча вьетнамски халкъа кийскол гIулакх, израиль-

сии агрессех хийцамаш дIадаха гIерташ долча Iарбий халкъий расистски режимий къеача гIулакхашта духьалара африкански патриотий къовсам.

Коммунистически партеи Советски Союза правительстваи дами йоакхо ю вай мехка коммунизм хьалъеча хьинаре дакъа лоацача советски писателий дукхача къамех латтача дезала, массе оагIорахьара новкъостал лу советски писателашта Азеи Африкан писателашца, культура берригача прогрессивни деятелашца айхха лоаттаду литературни бувзамаш цхьана леладу гIулакхаш дегIабахара. Империализмана духьала иштта денал долаш кхетабалар хьахьокхаш дола масал да, тхоча хетачох, шин контиента литераторий эггара хьалхарча Ташкентски конференце итт шу хьалхагIа лард енна йолча Азеи Африкан писателий Ассоциаце прогрессивни гIулакхаш.

ВIашагIкхийттача шун болх тешаме чакхбалба дунен прогрессивни литература дIахо дегIайхулар духьа, империализмана духьала къовсам лоаттабара Азеи Африкан культура деятелий кхоатабар духьа, халкъий маргIатони лоIамен духьа, массане юкъарча машара духьа.

Л. БРЕЖНЕВ,
Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь.

А. КОСЫГИН,
Советски Социалистически республикий Союза Министрий Совета Председатель.

ДАГАРДАР—СОЛИДАРНОСТЬ, МАШАР, ДОТТАГIАЛ

Шин континента литераторий солидарность чIоагIъеча юкъе доккха дакъа лаьцача Азеи Африкан мехкий писателий исторически Ташкентски конференце итт шу дизара хетаяь яр 20 сентябре Узбекистана столице хинна торжествош.

Итт шу хьалхагIа эггара хьалхара Ташкентски конференци хиннача Алишер Навои цIерагIча операн балетеи Узбекски Паччахьалкхен Доккхача академически театре чIоагIа еса хьаймаллар белгалдаьннача денна хетаяь собрани.

Президиуме моттигаш дIалаьц Азеи Африкан мехкий а кхыча пачхьалкхий а боккхийча писателаша. Царна цхьана — Советски Союза вежарашта йолча республикий литература, Iилма, искусства деятелаш.

Литератораш вIашагIкхетар хьаделл воккхача узбекски писатела, общественни пачхьалкхени деятела, Азеи Африкан мехкий писателий эггара хьалхарча Ташкентски конференце председатела Ш. Р. Рашидова. Цо Iодаш дунен халкъашта юкъера писателаш Ташкенте вIашагIкхетара цIерагIа КПСС ЦК Генеральни секретарагара Л. И. Брежневгарев СССР Министрий Совета Председателгара А. Н. Косыгингарен дена моаршал. Гулбеннараша дIаьхдаь тIоараш а детташ тIаац из моаршал.

Советски Союза творчески интеллигенце цIерагIа, узбекски халкъа цIерагIа Ш. Р. Рашидова дег тIара моаршал лу афроазиатски халкъаца бахкийтарашца. Цо моаршал хоттъ доазол дехьарча мехкий писателашка. Моснерей вежарашта йолча советски республикашкарен Ташкенте бахкача литераторашкеи культуро деятелашкеи.

Трибуне — Азеи Африкан мехкий писателий Ассоциаце Генеральни секретарь Юсеф эль-Сибаи. Вай белгалдоакх, аьлар цо, вай болаче цхьа йолаяь ди, бокъонца дег тийша а дIавала йиш я вайга, из болам дIахо а цо хоржача новкъа гIолла гIоргба, аьлар.

ВIашагIкхийттача дакъа лоацаралка моаршал делар Азеи Африкан мехкий писателашца бувзам лоаттабара Советски комитета председатела С. А. Азимова, Инде литература воккхагIа волча деятела Гакол Хайдара, Азеи Африкан писателашца бувзамаш лоаттадара Советски комитета председатела заместителa, писатела А. В. Сафронова, воккхача къулбехьенафрикански поэта Мазизи Кунене, Азербайджана писателий Союза правлене председатела Мирза Ибрагимова.

Торжественни собрание Iодийшар СССР писателий Союза правлене хьалхарча секретара Федин Константинеи писатела Шолохов Михаилеи Ташкентски вIашагIкхетара цIерагIа дайта моаршалаш.

* * *

Ташкенте гулбенна писателаш бар 20 сентябре хьайийлача, Азеи Африкан мехкий писателий популярность Советски Союзе тIа-тIа дукхагIа лаццхьш хилар хьахьокхаш йолча йоккхача книжкай выставке. Итт шера СССР халкъий меттала араьйннай цар шин эзар гаргга произведенеи. Царех нийсса алаш хIанз дац аьнна йола книжкаш дар выставке хьокхаш оттадаь.

Цу дийнахьа города юкъебаьнна лийлар Ташкента хьаьшиш.

ЛЕНИНСКИ КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

Репортаж

КОМСИЙ БЕШ — ЗАВОД

IуйрIийна 19 сентябре комсаш яхьаш енача хьалхарча автомашинана цхьана Наурски района Калинина цIерагIча совхоза чхьагIар доакххача завода кхаь эаьлар со.

Тараза тIа отт № 04—78 йола Халидов Iале автомашина. ЦхьоалагIча отделене кхалидара комсаш хьвозаш ва из. Дукха геавензар из весовщица Камардина Александра Петровнаси анализа комсаш хьайиеча лабораторе заведующе Агеева Нина Петровнаси. Цул тIехьагIа кор долчахьа а лаьала комсаш дIачуйоассайнр.

Цунна тIехьа хьакхаьчар Закариев Заваша автомашина а. Тха дикагIа вола водитель ва из. — йоах Александра Петровнас.

Из гуш да завода хоа доллача бюллетена тIара а. Цхьакха ди дIадедац цо итт тонн комсаш заводе хьа ца яхьаш. ХIаьта 5-ча сентябре 18970 килограмм хьаенай цо кхашкара.

Цун автомашина Iовоассаеннче а завода керттерча инженерица Амбарцумова Гретта Бакшиевнайца къамаьл ду аз.

—Комсаш чуяца доладалалехьа «Грознинко» объединенера хиннача комиссе тха завод укх сезонах тIехдика кийчъяьй аьнна белгальъяккхар. Укх шера 7500 тонн комсех чхьагIар даккха дезаш да тха. ХIаьта комсаш чуяца доладеннача хана денз тха заводе хьакхаьчай 3600 тонн. Ерригача технологически процесса автоматизаци яьй.

— Соахка дена эргадьана хIама дий заводе?

— Да. Болх бе йоласийнай кердаа утильцех. Хьалъеш латт чхьагIара материалашта йовхалцен шелалцен обработка ергйола цхьаькха цех а. Цу гIулакхо чхьагIара дикал хаккъергьа...

Заводо хийша болх бу ха къатIаьттаац, хIана аьлча IуйрIийна хьаякха йолаь комсаш хьаIайнаш кхашка. Пудухьа нох. Закариева автомашинаца кхай тIа вода со.

...Куднна Нина Георгиевнай бригада членаш ворхI сахьат дааьннача хана эттаб комсаш хьаяха. Беша юкъе гIолла бодача наькъа дIоахала комсех дика кхуда тускараш латт. Машин йотта бодаду мыIанах. Бригадирана цхьана беша юкъе довл тхо. 36 сог за комсаш хьайоахаш. ХIаьа цар чуэцараш «Каразима» сортах комсаш я. ДиъагIа ди за уж цу участке бела.

...Сиха лоа Хизриева Тумиша комсий гайдолгаш. Цхьаза юххера хьежача а гуш хилац гайдолг, цхьабакъда, говзача кулгаша мIалла халлац аьнна хеттачаро хьалоахкх из. Цу балхаца тьакхашта из баьннчар хьалаха ца херах дукха гайхолгаш лат, тIоакха Тумиша чакхьаьннача мугIарах цхьаккха коралдахзар. Цул хьалхарча дийнахьа 780 килограмм комсаш хьаьхай цо. Шиъ норма хилал. Дика ка йоалаш бо цу балхах Шаулиева Совдат. Хасанова Масани. ХIаране денна 720 килограмм хьайоахкх цар.

— Премеш дукха лой шун болхлоша? — хьаттар аз бригадирега.

— Укх участке доладенна «Тербаш» сортах йола комсаш чуэцаш хиннад тхо. Цига норма 150 килограмм мера ядар. ДукхагIчар норма цкъаи ахаьзей тIехкхоачашъеннe а премеш ца оцаш бисаб бохкхой. Цу гIулакха бехке бо совхоза а объединенe а кулгалхой. Объединене боадамашка дIахийтача рекомендацеш тIа мегаду: болх беш даькхача хIара пхийтта дийнахьа 12 тонн хьальхача 50 сом премеи, 10 тонн дIаеннача — 40 сом, 8 тонн — 30 сом, 6 тонн — 20 сом ле аьнна. Къаьст-къаьста комсий сорт чуэцача уттаю нормаш тергалъе езар цар къахьегаммара болам совбаккхара шоаш рекомендацеш дуча хана. Из ца хар баьлаш долаш премеш цх эцаш бисаб болхлой.

Нов. Куднинай бригадал дикагIа комсаш хьувкъаь бригадаш дукха я совхозе. Царех я цхьоалагIча отделенера Морозов Николай, Васильева Людмила, Дыдзарая Любовь Андреевна, шоалагIча отделенера Ныркова Антонина Андреевна, Ткачева Галина, Алленова Раиса керте латта бригадаш. Цар хIара гектара тIара кIезигагIа яле а шйс тонн комсаш чуэп.

Лоаца аьлча, совхоза керттерча агронома лахачох цхьаькха бригада юсаргьац план кхоачаш ца еш. Цхьабакъда, уж ханнахьа чуйиша из йоахе дукха комсаш йовоттъя.

Совхоза комсаш чуяца новкъостала кхаь эзар студент вайтаа Грознера. Совхоза 400 болхло а ба царца къахьегаш. ХIаьта а мах тоьаш. Укх деношка районни организацешкара нах боагIаргба царна гIо де. ТIаккха транспорт ма тоьар кхераш ба. ХIанз а из из кхоачанболлаш. Цу гIулакхагa хIанзе а хьажа беза.

Ерригa чуйиша комсаш 530 гектар—кхоалагIа дакъа шера дац. Бакъда, чуйшарех ах план хул. Иштта дика хьийкъа комсаш махуала сихагIа чуэцара оарцагIбовла беза совхоза беррига болхлой, новкъостала баьхка студен-[illegible]

С. МАЙСИГОВ.

Карабулакски контора воккхагIча инженера Владимир Васильевич Байтова беганта санна йоах: «Лаьттах Iург даккхарах доалаш дац гIулакх, цул сов гIа цу Iурга чура мехкдаьттеи газеи даккха ха а деза».

БIоарга маIан долаш да уж дешаш. Карабулакски конторерча мехкдаьтта лохарашта массехк шу йишар скважинаш яхара процесса шийнача кIезига уйла тIайохийташ доаца скважинаш тохкара гIулакх массазара, хьаIеча процесс а хиша дIаоттара. Дукха хьедалаизар лунах дола беркат. Масала, сахна эксплуатаце дIаелар дукха мехкдаьтта луш йола 9 скважина. «Грознефта» объединене эггара лакхагIа бола хьокхаш ба из. ТIех дика толамаш даьхад укх шера а: ер шу хьадоладелча дена эксплуатаце дIаеннай дукха мехкдаьттеи газа телаш йола 6 скважина.

ДIадаха шераш скважинашта тохкам бар пайдамагIен кхомегIен йола вариант лохаш даьха шераш дар Карабулакски конторa бурубдеттарашта. Юххьанца вIашагIъеллар скважинашта тохкам бу цех. Иштта дикагIа хург ма дий аьнна хетар: скважина, аьнна аьлча, тохкам байта цехо кIачулора, шига специалисташта кхоргза дIахо скважинаш де деза, аьлe. Цхьабакъда, каст-каста, балхлой из тоьаш хилча, бурувдеттарий тоаме дукхагIа йора, новкъостал йора царна. хIаьта скважинашта тохкам беш йола бригадаш бIаьхача тоаш сайце латташ хулар боахкой из хиниар бахьан долаш.

Бурув деттача Карабулакски конторе чIоагIа соцаш бир: скважинашта тохкам бу цех дIалаьхха, тIаккха дена бурув деттача бригадай кхазашца тохкам бе болабир скважинашта. Цо планагIа а кхетамца а терхалде баьхар хIамаш, дикагIча оагIоралла хувалдадор гIулакхаш.

ХIанз скважина сихагIа аьнна яккха гIийрта ца Iош, сихагIа пуппа тохкам а ба, эксплуатаце из дIаала а гIерт бурув детта бригада.

ТАСС-а хоам «КОСМОС-242»—СИГАЛА

1968 шера 20 сентябре Советски Союзе сигала ахийтай «Космос-242» аха аргIанара Лаьттан искусственни спутник. Спутника тIа оттаяь 1962 шера 16 марта ТАСС-о хьаххайкальча программага хьежжа космически аре дIахо тохка лаьрхIа йола Iилман аппаратура.

Спутник орбита тIа аьнхай укх тайпара параметраш а йолаш: юххьанна го бодакха за 91,3 минут; лаьттан тIехенна эггара дукхагIа генна яьннача хана (апогей)—440 километр; лаьттан тIехен эггара дукхагIа гарга енача хана (перигей) — 280 километр; орбита оагIора ластар 71 градус.

Iилман аппаратура соацагIа спутника тIа я: орбита элементаш нийса юстаргIола радиосистема, приборашен Iилман аппаратурой беча балхах йола хамеш лаьттан тIа Iочутергйола радиотелеметрически система.

ТАСС-а хоам

«ЗОНД-5» ЯХА АВТОМАТИЧЕСКИ СТАНЦИ ЛАЬТТАН ТIА ЮХАЕНАЙ

Лаьтта—Бутт—Лаьтта яха космически никъ дIахо болабаьб

ХьалхагIа хоам баь хиннача тайпара, 1968 шера 15 сентябре Советски Союзе сигалъахийтаар «Зонд-5» яха автоматически космически станци. Лаьтта—Бутт—Лаьтта яхача трассе гIолла ворхI дени ворхI буси никъ баьчул тIехьагIа станци Лаьттан тIа юхаенай. Советски космически аппарат Дунен т/а эггара хьалха Бетте гонахьа го а баьккха, Iалаьмате дукха Iилман информаци а яхьаш шоллагIча космически сухалца Лаьттан тIа маьрша юхаенай.

1968 шера 21 сентябре московски хенах 18 сахьата 54 минути яьннача хина секунде 11 эзар метр гаргга йолча шоллагIча космически сухалца Лаьттан атмосфера а кхаьча, 19 сахьата 08 минути яьча Индийски океана акваторерча белгалъяьча районе хи тIа Iоессай автоматически космически станци.

Хи тIа Iоессаьй къулбехьен шоралах 32 градуси 38 минути, малхбоален йоахалах 65 градуси 33 минути координаташ йолча моттиге. Атмосфере аэродинамически торможени хиннача участке станце никъ баллистически траекторе гIолла бахаб.

Аэродинамически тормоз еннача тIехьагIа станци Iойоссаьй парашютни система юкъе а йоадаь. Автоматически станци шиъ Iилман приборашца цхьана 22 сентябре советски поисково-спасательни служба кема тIа аьнкхай.

«Зонд-5» яхача автоматически станце никъ беча хана вIаштIехьадьанхад:

Бетта гонахьа тобоаккхалга;

— Бетта районе космически арена Iилман тохкамаш дерга;

— шоллагIча космически сухална Лаьттан тIа юхайоалавеген белгалъяьча районе чIоадда Iоховаргех.

Никъ беча хана станце системаш агрегаташи шаьрьнай траекторе тIа маневрировани ярои Лаьттан тIа юхайоалаяран. Станце беча наькъа доттам теллаш хиннача системаша а цул траекторе параметраш юстача радиотехнически средствоша а Iалашдаь хьалхаяхе оттадаь декхараш кхоачашдеьга.

Космически арена Iилман тохкамаш дара а «Зонд-5» яхача автоматически станце тIерча системаштеи агрегаташтеи комплексни тохкамаш дара программе йиза кхоачашъяьй.

Лаьтта—Бутт— Лаьтта яхача трассе гIолла «Зонд-5» яха автоматически станци толамеца сигальяхара шийна белгалъяьча районе из юха а еле Iойоссара советски Iилманеи техникаеи кара гIдаьча тIехдаьнна доккха хIама да. Керда Iилма-технически проблемаш къовсталяь, шерра перспективаш хьайийллай Малха система планеташта, космически арена космически станцешца дIахо тохкамаш дара тохкамаш даь материалаш а хьаьш уж Лаьттан тIа юхакхоачаяран.

Драга—великан

Иркутски область. Бодайбо яхача города цаI ах бIаь километр уллача Маракан яхача юрта бIаргаго йиш я шамашийна сооруженеи. Дунен тIа эггара йоккхагIа йола драга я из. Цун чаме чу ялх бIаь метр йода. «Плава тIа» оттаьй драга. Хин тIехен тIара 40 метр лакха я из. Цун йIоахал — 236 метр, шорал — 50 метр.

Укх шера из драга вIашагIйолла ерхI «Драгстроймонтаж» треста гIишлонъераша.

Сурта тIа: керда драга.

З. Брюханенко сурт.
ТАСС фотохроника.

Вай мехка гIолла

А. И. КУПРИНА ЙОВЗАШ ЙОАЦА АВТОГРАФАШ

ХIанзалца йовзаш хина бахкадиначa эрсий писатела А. И. Куприна кулайтта автограф кораяьй УССР Iилмай Академе исторе Институтга зIакагIа волча белхлочо Н. В. Варварцевна. Цу гIулакха аьттув баьккхаб «Киевлянин» яхача революцел хьалехьарча газета редакце кассови книжко. Цу тIара кораяьд авторска гонорар дIаяцарах доаш купрински расписанеш.

Цу документашка дийнача, XIX бIаьшере чакхйоалаш — XX-гIа бIаьшере йолалуш шо Украине волча хана писатела «Киевлянина» тIа кепатехад ткъеста дувцар, очерк, корреспонденци. Царна юкъе я «Олеся», «На глухарей», «Картина», «Страшная минута» яхараш а кхыараш а санна йола цIи хеаа произведенеш.

Кассови книжка заннеш цу шерашкарча «Киевлянина» газетин полинщикаша йийсъяро йиш хилийтар хIанзалца литературоведашта довзаш ца хинна, 1896 шера 12 декабре кIал псевдоним а оттаь кепатеха «Тайна» яха А. И. Куприна дувцар хьагучадаккха. Цу газета тIа кепатеха араьнначa писатела Вербовкерчеи (хIанз Вязаново) Волынцеверчеи корреспонденцешка сахкуйт «Молох» яхача гIорьаьнначa повеста исторе дехьаъгах.

Цу кассови книжка тIара кораяьй «Черноморская здравница» яхача газето дIахо беча хоамагIа, Ш. А. Бунина яхьача массехк итташ корреспонденцех йола свеценеш. Автора кулг кIал доалаш кепайийттай уж 1893—1897 шерашка «Киевлянина» тIа. Цу хана Полтаве статистикаьа болх беш хиннача къоначa литератора царца довзийтад моттигерча земский учреждений гIулакх.

(АПН).

Москве Вернадски проспекта тIа гIишлонъераша яхы а цхьаькха керда цхьа здани дIаеннай —«Электроника» яха институт.

Электроника дахкъе Iилма-технически информацеш вIаштIехьахарен электронни приборашта разработка ярах йола опыташ дIайовайтарен декхараш кхоачашдергда цу института.

Сурта тIа: «Электроника» института здани.

Н. Грановски сурт.
ТАСС Фотохроника

Партийни вахар

ДЕШАРА КЕРДАЧА ШЕРА КИЙЧО ЯЬЙ

ДУКХА ха йисаза партийни дешара системе занятеш йо-лалуш. В. И. Ленин вина дийнахь дена 100 шу дизара даха доагӀӀача тайпара накъаладаха кийч а луш, политически къахьегамен хьанар чӀоагӀӀа айденнача хьалашка дӀадоладалу укх шера дешара керда шу.

Цу дезача денна накъаьлха кийчлуш йолча партийни организацеша хӀинцале кхы тӀа а чӀоагӀбу берригача коммунистий марксистско - ленински образовани лакхъяра, дукхача коммунисташен парте боацдарием революционни теори кӀоаргга Ӏомаяра дакъе беш бола болх. Партийни дешара ерригача звеньяшка занятеш дӀайолае мара ца езаш кийчо еш латт хӀана парте Ленински райкома юххьанцарча партийни организацеша. Школаш теоретически семинараш вӀашагӀъехка ьынай, хьа а хержа чӀоагӀбаьб пропагандисташ, дешара планаш — занятей расписанеш отталъй, дешара планий юххьанцарча темаех дола могадаь литература хьахержад, парте областной комитета политически дешара хӀагӀарча курсашка хьожабаьб пропагандисташ, белгалъеш а занятеш хургйола моттигаш деношш, тойтара пособеш кийчъю, а кх. дӀ.

Кердача дешара шера тха районе болх беш хургья 37 политшкола, марксизма - ленинизма 80 школа, 197 теоретически семинар.

Партийни дешара лакхерча звене дешаш барашта долча новкъостала парте райкоме болх беш хургья ши лекторий. Дешаш барий йокха группа йохийт парте городской комитета лекторешка.

Кердача дешара шера тха кийчлу «Красный молот» завода, Гӏраждин оборудоване завода, консервни завода, ремстрой управлене, трамвая управлене, 1-ча горбольница, дешара юкъерча школай, лакхерчен кычен дешара заведеней партийни организацеш.

МалагӀа башхалонаш я тха районе кердача дешара шера партийни дешара системе бергболча балха яраш?

1967—1968 дешара шера юххьанцарча политически школашка дешаш хиннарех дукхагӀа бараша программа толаме чаккхъяьккхай, хӀаьта хӀанз, дешара кердача шера, партийни образование юкъерча звене дӀахо Ӏомаергья цар марксистско - ленински теори. Цхьабакъда, халахете а, цхьаьбела новкъостий тайп-тайпарча бахьанех юххьанцарча звеной тематикех лоадхӀабальбаш, цудухьа партийни образование, юкъерча звено дӀачуйоала уж кийчбаш дуцӀа накъ шера лаьрхӀа вӀашагӀъехкай дешара къаьстта программа а йолаш. Йола кхоаналгӀча шерашка дешаргдола политшколаш. Цхьаьбела коммунисташ юххьанцарча звеной къаьстта школашка хӀалабальб.

ШӀадахача дешара шера хиннарел хьалха дукхагӀа я кердача дешара шера марксизма - ленинизма дараш Ӏомаю школаш. ХӀаьта, деша багӀарашка первоисточникаш тӀа доаш болх бара опыт кхы а дукхагӀа Ӏоае а политически экономи философи Ӏомае кийчо е а йиш хилийтар духьа оаха лаьрхӀад керда вӀашагӀъехкача цу тайпарча школай болх КПСС историе курс Ӏомаргара дӀаболабе, цхьаннайолча моттигашка кхьыметтел дешаш йоаккха да йӀаьхъаь а. Цхьанайолча школашка политэкономен философен курсаш шин шера хургья.

Къаьстта уйла тӀайоъийтаргйолаш я марксистско - ленински философе курс Ӏомаергйолча, дукъалгӀча шера дешача марксизма - ленинизма лардий школашта. Занятей лекционни семинарски метод юкъейоалаеш хилар теркал а деш бокъонца хьежа дьахержаб пропагандисташ партийни организацеша. Масала, «Красный молот» завода парткомо философе курсах лаьца лекцеш ешаргйолаш лекторий вӀашагӀъехкай цу тайпарча школашка деша багӀарашта лаьрхӀа, хӀаьта цехий юххьанцарча парторганизацешка семинараш ергья къаьстта кердача пропагандистий низаца.

Доккхий дехараш да партийни дешара лакхерча звенона хьалхашка отталаьраш. Укказа, дӀанхача шерашка а санна, преемственность лелаю марксистско - ленински теоре проблемаш е систематически курсаш харжара гӀулакха.

Масала, нагахьа санна дӀанхача дешара шерашка деша багӀарий йоккхача группо КПСС историе систематически курс Ӏомаль хле, хӀанз цар Ӏомаергья политически экономе систематически курс. 500 гаргга коммунист вахьа хилав КПСС горкома декторе а ухаш Ӏилман коммунизма дардий систематически курс Ӏомае.

«Литературан искусстван партийностьа яхача темах лаьца теоретически семинараш вӀашагӀъехкай литературан искусстван учреждений партийни организацеша. Цу проблемах дешаш барашта новкъостала парте райкоме болх беш хургья дукхагӀа кийчбеннача лекторий низаца лекцей цикл еш дерхӀаш йола лектореш, хӀаьта юххьанцарча партийни организацешка вордхӀ семинарски занятеш ергья. «Ленински реализма идея а литературен искусстверен партийноста принцип а» яхача темах лаьна теоретически конференци чаккхъяккха лаьрхӀад дешара шу чаккхдоалаш.

Кердача дешара шера партийни образоване лакхерча звене В. И. Ленина произведенеш кӀоаргга Ӏомаяра дукха теоретически конференцеш чакхъяха лаьрхӀад дешара шу юкъахьачача хана санна, иштта из чаккхдолаш а. Цо йиш хулийтаргья теоретически семинарашка еча занятей идейни чудоаш кхы а дукхагӀа айбе.

ЮХХЬАНЦАРЧА партийни организацеша комсомольски организацешта йоккха новкъостал лу кагирхой политически дешара системан вӀашагӀйоллара. Комсомола райкомен ВЛКСМ комитетийн уйла тӀаерадьяй тар ма лу дукхагӀа кагирхой юкъерча образоване школашка, техникумашка, училищашка, лакхерча дешара заведенешка а бахийта комсомольски активна цхьадола дакъа партийни дешара системе а цохийтаргдолаш, хӀаьта цул тӀехьагӀа, партийни организацешкара опытни пропагандисташ а, къаьстабьь, комсомольски политдешара сеть вӀашагӀйолларгйолаш уж дехкараш хӀанале а кхоачашдаь даьнна. Районе я «Кругозор» яха 11 кружок, 6 — «Вай Ленински комсомол», 3 — «Кагирхойи общественни прогресси», и. кх. дӀ.

Комсомольски политдешара системе дешаш берригаш а 500 гаргга саг хургва, 300 согӀа комсомолой партийни дешара тайп-тайпарча формашта юкъевахав, ӀалаьмаӀе дукха кагирхой бахийтаб сайрийнарча школашка деша, сайрийна а заочно а деша техникумашкен лакхерча дешара заведенешкен вахав 1000 согӀа саг.

Йиццалийтац пропаганда массови формаш а. Тха районе болх беш хургья 5 халкъа университет, 17 тематически лекторий, 4 кинолекторий, 8 цӀагӀара лекторий, коммунистически къахьегамен къахьегама толамагӀа йолча методийн 76 школа, къахьегама къаьсттача дисциплина 43 школа. Политически дешара массови формашта деш дола методически новкъостал чӀоагӀде гӀерт парте райкоме юххьанцара парторганизацеши цу балха профсоюзни организацеш, «Знание» яха районни общество, лекторски группаш юкъе а уллаш.

Кердача дешара шера партийни дешара ерригача звеньяшка толам бола байтар духьа парте районни комитетах юххьанцарча партийни организацеши боккха организационни болх бир пропагандисташ хьахоржаш, моттигашка дӀанийсбеш, кийчбеш. Уж ба опыт в авторитет а йола коммунисташ. Царех 96 процент барий лакхерча йистехланза лакхерча образованя я. Шоашта пропагандистски болх дика хоаш хилар хьалъехкад дукхахачар.

Дукха ха йоаццаш кепатеха арабьйнача «В. И. Ленин вахьа дийнахьа дена 100 шу дизара кийчо ярах къакъехьарча» КПСС ЦК соцам тӀа къоастам болаш геттара шаьра кхеталеш дӀааадаь ха. КПСС ЦК-ес боккха лоархӀам бу марксистско-ленински теори, ленински стиль, балхи Ӏилман формаши методаши, нахе идейно - политически кхетам балирен уж вӀашагӀехьбахарен гоайл Ӏомара, аьнна.

Кердача 1968—69 дешара шера чу ше йолаш дукхача дарнех лаьттача Ленински районни партийни организаца шийна дерига низам тӀадохийтаргда из исторически соцам кхоачаш ярах, идеологически балха идейно - теоретически бараш лакхбара дарда тӀа района берригача къахьегамхой политически къахьегамен хьинар айдеш Ӏалашдергда парте вахаре белгалдоалаш долча денна — В. И. Ленин вахьа дийнахьа дена 100 шу дизара даха доагӀӀача тайпара пакъладахар духьа.

В. ПИСКУНОВ.

КПСС Ленински райкома пропаганди агитацен отдела заведующи.

ВЛКСМ 50 шу дизарга

Дикача къахьегама гӀулакхаш ца накъабоагӀа шоай цӀейца — Эвимхьарчи комсомолал 50 шу дизара. Шоала района Ленина цӀерагӀча совхоза пищекомбината механикай кайрбалад. Бецъ кьерий керботто цехашта, къаьст-къаьстача бригадашта юкъе.

Укх шера комсомоле яхай Мадаева Ӏайшат.

— Юбилейни шера лучча комсомольски билете къаьстта лакхбу са бехктоккха, — йоах Ӏайшата, — хӀаьта из ладу дӀахо йолча хана хьинар кхоца деш къахьега, общественни вахаре даим дакъа лоцаш. Укх шера санна дог гӀоздоаккхаш цхьаккха собаьтп хьулалц да вахаре.

Сурта тӀа: (аьттехьа) Мадаева Ӏайшат комсомольски билет хьалаш я. Шой моргъост дакъала лиц комсомолка Курмаева Хьулимата.

А. Верхнийпе сурт.

Ремонтникаша дика къахьег

«Грознэнерго» объединене центральни ремонтно - механически завода коллектива хӀана теплоэлектроцентралешкарча оборудованена капитальни ремонт еш я. Социалистически яхь баьнначча ремонтникаша доц дешнаш уж дерригга балхаш 1-ча ноябрь тӀаккхоачаш чаккхдаьа. Шоай дош кхоачашду цар. Иштта № 2 йолча ТЭЦ-е даиал хьалха капитальни ремонт яь льннай ерригача турбинашта, яьцта. Царгара из болх хьадаш хиннача комиссе белгалдир балхаш дикал лакха йолаш даьнга.

ХӀана завода ремонтни бригадо № 1 йолча ТЭЦ-ерча № 5 йолча яьцта ремонт еш я. Къаенна, балда пайдан йоаца оборудовани юкъера дӀа а йоаккхаш кердъар дӀаоттаю цар, из оборудовани хьалха хинначул дукха а дукхагӀа ниш болаш я. Масала, яьша бола беш пайда лу коэффициент лакхъяра дымососаш эргаьнъе тоаю.

Сварочни балхаш деш ба лакхи говзал йола дипломированни электросварщикаш Воронкин, Климаткин, Решетов, Пекаляков, Пацковский. Сварка мастер волча Фоменко Ивана кулгал а деш балха ракъейоалавьй завода 38 миллиметр диаметр йолча турбашта углекисели газаца сварка ю дьалда латта метод. Цу гӀулакхо тоа хулийт сварка чӀоагӀгӀи тешамен хилийта.

Доккха новкъостал лу заводо юртбоахама а. Укх шера низ бола шиъ трансформатора тайп-тайпара мощность йола 30 электродвигатели толаьй нов. Илюхина кулгаллеча электробмоточни цеха коммунистически къахьегама тӀа лелаеча коллективо.

Дика къахьегама толамаш доахаш къайоагӀа Зайцин Владимира, Пантуров Анатоле, Плешаков Юре, Ирисханов Хьамзата кулгалду слесарни бригадай коллективаш а. Хьинаре къахьег электрообмотчицаша Захарова Мариас, низ бола трансформатораш тоеча электрослесара Пучкин Илье, кхычар.

В. И. Ленин ваь біаь шу дузаш денна дикача толамашца накъабахара шоай хьинар ца кходеш къахьегаш ба завода болхлой.

Х. СУРУДЖАНЦ.

«Грозэнерго» оператор.

Лакхлу боахама экономика

Хоаш да юртбоахама продукташ мах маӀ а болаш уж яхарга дӀадедар лохдарга хьежжа мара боахамашта хула пайда лакх ца лулга. Юртбоахама продукташ яхара рентабельность хаддамва лакхъяла йиш ац нагахьа санна уж яхарга дӀабода мах дентарадекга лохлуш ца хилча.

Тха боахама керттера отрасль жа леладер я. ХӀаьшалца баьна балха итогаш йича тхона гучадаьннад цхьа центнер тха дакхдарга дӀабода мах плановичул дикка чухьа болга. Иштта, планах боагӀа мах 250 соми 82 кепиги болча, дӀабахар 216 соми 68 кепиги мара бац. Цул согӀа къахьегама оасарле лакха йолаш бу жа леладерашта шоай болх. Из хьахьоех укх цифраш. Цхьа центнер тха дакхдарга планах дӀадаха дева 33,41 сага-ди, хӀаьта дӀадахар 24 сага-ди мара дац. Лоха ба жена тӀаккхетача дукха центнерга дӀабода мах а — плановичул (150 соми 16 кепиги) 6 соми 33 кепиги кӀезигагӀа. ХӀаьта иштта кӀезига къахьегам дӀабахай тӀаккхетача дукха центнерга а. Планах дӀабаха беза къахьегам 6,66 сага-ди долча, дӀабахар 5,44 сага-ди мара бац.

Жа фермай къахьегамхоша кхоачашъяьй тха дакхдара план — 2.244 центнер, хӀаьта из дакхьалккхенга доххара шаьш тӀехкхоачашьяьй. Дерригга доаха дезар 2.450 центнер мара доацача 2.540 центнер дӀакхьачад. Дахкенга. Цу тайпара тӀехкхоачашъе дархӀ жа леладераша жена дукх тӀаккхетийтара план а. Из цифра 7,9 эзар центнерага дӀакхеачаргья планах йоагӀар 7.810 центнер мара йоацача.

Дика толамаш даьхад фермай къахьегамхоша жа дебадара а. Планах хьалхха дена Ӏоахарий 27.250 болча, дерригга хьахиннараш 25.734 ба, нешта аьнча план 101,3 процент кхоачашъяьй.

Дикка пайда хиннаб тха совхоза юртбоахама продукташ йоххарах. Иштта, тха доххарах 841,7 эзар сом кхаьчад боахамта планах доагӀар 749,9 эзар сом мара доацача. ХӀаьта жа леладарах совхоза хилийта дерхӀа берригга пайда біаь эзар сом ба.

Дукха ба совхозе хьалха латтараш а. Царех ва воккхагӀа волча жа Ӏу Алиев Мухьмад. Цо леладу 1967-ча шерара 893 устагӀах латта Ӏуд. Царех хӀаранена тӀера планах даккха дезар 4,4 килограмм долча 6,4 килограмм а даьккхаш 5.744 килограмм тха даьккхад цо. Иштта дика къахьийгад хӀара устагӀанна тӀера юкъера лаьрхӀача алх килограмм тха даьккхача воккхагӀа волча жа Ӏуно Алиев Айдамара а. Шоашта хьалхашка латта дехкараш цу тайпара кхоачамдаь жа Ӏуй бригадаш кхы а дукха я тха совхоза.

ХӀана жерчашта тӀехьара Ӏоахарий къоастадеш ба жа леладераш. Аль доагӀа жена тӀехьара къоастадеча Ӏоахарий доазл юкъера лаьрхӀача — 28—30 килограмм хулийта а. Цул согӀа жерчех вӀашагӀдехка Ӏулаш искусственни осеменени яра кийчде боладеннаб уж, тоалараш дӀа а доахаш, дикагӀа долча жерчашта тоаду Ӏулаш, тоаю хошараш, тӀаущ доакъар. Цу гӀулакхаша торе хулийтаргья боахара экономика кхы а чӀоагӀъе.

М. САБЛИНА.

Назрана района «Терски» совхоза керттера экономист.

КОМСАШ ШОРТТА Я

Владимир Ильич Ленин ваь біаь шу дизара дикача къахьегама толамашца накъабахара лехара социалистически дехкараш тӀайийца тха района комсаш лелаераш, тӀагӀертта къахьегам ба хӀанз дика хьийкъа комсаш чуаьча. Уж дехкарийла ба накхьалкхенга пхи эзар тонн комсаш йохка. Цхьабакъда цар дош денад Даьхенна планал согӀа кхы а 1,1 эзар тонн ала.

Комсаш сихха чуйица яхара хьалхе а оттальча планах болх бен ба дерригача боахамий къахьегамхой. Цу планаш тӀа белгалдаьд хӀара денна мел комсаш чуя еза, комсаш чуйица йоахаргйола ха, болхлошта тела алапи, материальни моральни стимулаш белгалъяьй.

Готтара дика вӀаштӀехьдаьккхад комсаш чуяшара а чакхйоалача пункташка уж хӀаллара а гӀулакх хӀанале ши план кхоачангъяьча «Знаменский» совхоза комсаш леладераш. ТӀехьалагӀа сентябрь тӀаккхачаш 745 тонн комсаш чуийнар цар. Цул согӀа цар дош денад пачхьалкхенга кхы а 170 тонн дӀаала. Цу тайпара дика къахьегам хьабоагӀа хӀанале 1.515 тонн комсаш чуелача «Новогорский», 1.358 тонн чуийнача «Братский» совхозий къахьегамхой а. Белгалдаккха доагӀа «Новогорский» совхоза къахьегамхоша а массехк дийнахьа шоай план кхоачашъергйолга. хӀана аьнча, из кхоачашъяра 352 тонн дӀаелча баьнгаб уж.

Массехк дош ала беза ба са хьалха латтача коллективех, къаьст-къаьстача къахьегамхоех. Дика хьувкъаьлй комсаш «Новогорский» совхоза Базалиев Дадас кулгалдена бригада. ХӀара гектара тӀара шийтта тонн комсаш йоалл цара.

Цу тайпара дика толамаш даьхал къонача коммунист Бешеньыха болх беш йолча Хамукаева Лидай бригада комсаш лелераца а. ХӀара гектара тӀара 18—20 центнер комсаш йоах цар. Дика болх бу бригадай къахьегамхоша. Царьакха дӀ дӀадахийтац царех саго шоай смени норма кхоачуш ца ем.

Тешаме ала йиш я района боахамаша шоашта хьалхашка латта дехкараш кхоачашдергъьялара, хӀана аьнча лертӀа йоакхо ю белгалеех хӀара боахама. Цудухьа йоа ца еша сихах чуйю къахьегамхоша дика хьувкъаьнь комсаш.

Х. АЛИЕВ.

КПСС Назрановски райкома инструктор.

Дикача нахах

КОММУНИСТА ХЬИНАРЦА

Урус - Мартана района «Красноармейский» совхоза шоллагӀча отделене каст-каста хувцалора управляющеш. ВорхӀ шера ворхӀ тиннай уж цига. Из Ӏаткъар боахама гӀулакхашта, цудухьа тӀехьаьюсарех яр отделени. Из-м кхетадеш а да, хӀана аьнча хьалхагӀа хиннача дукхагӀа болча управляющей специальни образовани ца хилараl согӀа, юкъара образовани а яцар. Цу хана дагадехар совхоза парткома, боахама кулгалхоша, профсоюзни комитета управляющела хьоне коммунист, квалифицированни специалист нов. Дажаев вохийтилга. Иштта да а дир из. КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленума юртбоахама производство дӀаха айдра йоккхий церроаштеш чакхъяха отталь шу хар из. Цу хана дена болхлойи гӀулакхерча кьаьен коллективаца, партийни организацеца цхьана йорте решенеш практически кхоачашъе болавелар нов. Дажаев.

Отделенеца деш бола кхагаш тоададар йахьан долаш тоаделар производственни хьокхамаш а. Даьтта леладаре хьайбаш леладареш даьнъе 1965 — 1966 шерашке а района совхозий дикагӀа йолча отделенешта тӀехьахьхийра «Красноармейский» совхоза 2-гӀа отделени. Цул коллективо доккха дакъа лаьцар юртбоахама продукташ яхарах кийчъяраш отталь районе дикалий толамо кхоачашъе-еча.

Кхана отделенечааша шийсдяга производственни хьокхамаш ве ханар нов. Дажаева кулгалдеча отделене 1967 шеналойла шера а. ХӀара тоададар тӀера ка бола даьт планах лаьрхӀа хиннача 5,3 центнер дукхагӀа чуйийцар. Къаьстта чӀоагӀа хьайкъаьлр шекара свекла.

Соахка ала къаьлона толамаш боккъонца дӀачӀоагӀдала укх шера. Ялтий (хьаькӀаш йоацаш) юкъера хьувкъаьл планах лаьрхӀачул лакхагӀа ба 4,6 центнер. Алхха хьалхарча алх бетта пачхьалкхенга плана согӀа ехай шурий 24,8 тонни дукха 29 центнери. Дика хьувкъаьлй хьажкӀаши шекарe свекла, юкъарча хьайбай боахаме цхьаккха моттиг хилан хӀана хьайба деш.

Лаьттанцарен хьайбашкарен йола продукташ дукха а дукхагӀа яхара йолча резервах хӀана а биза пайда эцац. Цхьабакъда, отделене коллективо шун боахама экономика дегӀакхулаерх айярен даьнъе шерра-шерра дукхагӀа тешнаш лакхъеш хиларо йиш хулийт вайга цул балхан отделенена кулгалдераш квалифицированни специалисташ лакха сакхетам бола коммунисташ хилар да ала.

Дажаев Султан хьинар дола боахама кулгалхо хина да Ӏеш, говза организатор а, шийна кхоарчарна дика хьехам дур а, партийни дешара системе дика пропагандист а ва. Из бакъде йиш я шурий-товарни ферма ерригга коллектив коммунистически къахьегама коллектив хилараx, бригадашка производственни къахьегамен дисциплина чӀоагӀъелча хиларах. Производство хьалкхийнаб доарка парте член Халидова Тамара, звеньеройш Манаев Апалхуи Исраилов Абуязиди, бригадир Бальеров Хьусейн, шурий-товарни ферма заведующи Мусаев Сайхьмад, дукха кхыбараш юкъе а болаш бола шоай башха-дика нах, социалистически яхье хьалха латтараш.

Отделене управляющи Дажаев Султан каст-каста хула механизатортa, свекла леладарашта, хьайбаш леладарашта юкъе беседаш еш. Массаза а производственни дехкаранцца йоаш хул цул беседаш.

Бахача наха юкъе коммунист Дажаев чӀоагӀа лоархӀаш хилара тешал ду из шоллагӀа а Ахкаш-Юртовски Совета депутата хержа хиларо. Цу дехкарех а дика лоархӀаху из, цо къаьстта теркам тӀабохийт школашта, медицински пункташта, культура учреждаенешта, торговлен общественни кхачанш предприятешта. Дажаев Султана дика ший цу совхозни партийни организаце коммунистана а.

А. ПАЛЬЧАН.

КХОАЧАШДЕ БОЛХЛОЙ ХЬАШТАШ

ОТЧЕТНО - ХОРЖАМА СОБРАНЕРА

Дикача къахьегама толамашца чакхдоаккхаш латт пятилетка кхоалагӀа шу «Красный молот» завода къахьегамхоша. Арахецача продукцена реализаци яра бархӀ бетта план тӀехкхоачашьяьй. ШӀадахача шераца нийсдича 9,6 процент лакхъеннай арахеца продукци, хӀаьта балха оасарле а совкарчул 12,3 процент лакхагӀа я. Сийлахь-воккха В. И. Ленин ваь 100 шу дизара юбилейна дика кийчо яь накъаладахара шерра социалистически яхь дьахьай завода цехай, бригадай, сменай коллективашта юкъе.

Цхьабакъда, укх деношка хиннача завода партийни организаце йиъолагӀча отчетно - хоржама конференце доклад еш хиннача парткома секретара В. М. Шейкина дукхагӀа теркам тӀабахийтар хӀана а нийслуш доцча кхоачамбоацарашта, партийни организаце даьза дисача гӀулакхашта. ХӀана а цхьайолча шерлеш план кхоачашъац заводе. Хьалха санна завода балха дукха йоажъаре ю нийслагӀча цехо. Станочникаш тоъаш бац цига. ХӀана а тӀехь лоахача беррам тӀа я цеха чура планировани. ШоллагӀча цехе шой болх чубаланца заводо ритмичне болх бергбац. Цу цеха болх Ӏалашбеш йолча завода службаш лохеш дукха тейша да. ХӀана а тӀехь къоастаманза да цех марошта заготовканца Ӏалашъяра деш. Иштта кхоачамбоацарех да болат доалаеча цехе а. Завода цхьайолча номенклатурах план кхоачаш ца яра керттера бахьанех да болхлой низ ца тоъар, кадрай текучесть. Соахка 1350 саг балха хьаийкав заводе, хӀаьта 1400 саг дӀаваьнкхар. Анализо хьахьокх дукхагӀа дехча даьнъе заводера дӀаухараш 35 шерага кхаччалца бола кагирхой хилар. ПӀанад из иштта? Парткома секретара берригга бехк кадрай отдела болхлошта дӀатӀабиллар царца кхоачамхиллал кхетама болх бац, уж лерр тӀа хьахержав ьина. Цхьабакъда, конференце коммунисташ дакъа къамаьлашка лашийгӀача-м кхыча тайпара кхетаде йиш болаш дар нe, кагирхошта юкъера кхетара болх тесса делбу парткомо, цар бытово салоӀама хьалаш лертӀа теркаллац, цехашка кагирхой болча нетте нагахьа мара боагӀаш хиннац парткома членаш. Цудухьа геттара кӀезига хьоадьдар парткома секретара доклада тӀа парткомо кагирхошта юкъе беча организационни политико-массовни балхах лаьна. ХӀаьта шадарра-дийча хоош из дий къахьегамхой, къаьстта кагирхой балха хьинар айдара парна юкъе даим кхетамо болх бе безилга. Шоай завод езаш, болхлочуи профессех цар деккъал дергдола гӀулакх вӀашйӀехьдаккха деза. Бакъдар аьнча, кадраш заводера дӀадахара бехке-м кадрай отдел а я. Завода цехашта болхлошца укомплектовани яра уйла тӀаьххийта отдал план яц отдела, нах шоаш хьатӀахарга дог доахаш багӀа. Отдела болхлошца цхьаь маӀ предложени енна завод дикача кадрашца Ӏалашъяраш уж цига Ӏергбола гӀулакх вӀаштӀехьдаккхараш. Из белгалдаьккхар преношка къамаьл деш хиннача коммунисташа № 2 йолча цеха мастера В. И. Гладкова, Н. И. Колесникова, № 1 йолча цеха мастера Г. И. Довженкова, иштта кхыбараша.

Дукха лоархӀаме болх баьб партийни организаце производстве керла технологически процессаш юкъаяхьара, кердача технологически оборудованеца завод Ӏалашъяра. Белгалдаккха йогӀа технически прогресс лакхъеча, арахеца жеккдаьтта оборудовани чӀоагӀа. Дукха яхаргйола гӀулакх вӀаштӀехьдоаккхача партийни организаце даьр а. Укх шера бархӀ бетта 344 предложени балха юкъейихьай рационализатораша. Царех 105 сом эзар пайда баьннаб. Иштта дукха карагӀаьннад продукце дикал лакхъеча а. БархӀ цехо цхьаккха дефект йоацаш продукци арахеп. Иштта кӀезигденнад рекламацех продукце дефекташ цӀайоахаш заводо пайда боацьш дӀаухийта ахча а.

Дукха хьоадьдаьдар доклада тӀа парткома организационне - партийни балхах лаьна. ВорхӀ біаь согӀа коммунисти парте кандидати а завода партийни организаце мутӀарашка. Бокъонца болх вӀаштӀехьбаьккхача моллагӀча халонашта духхьалъотталургдолаш цхьа бола эскар да из. Цхьабакъда шоай балха керттердар — собранешка, заседанешка тӀакхе дошнеш коммунисташа кхоачашйой хьожаш тӀахьожам лоаттабара гӀулакх дукха теркал ца деш дита хиннад. Масала, завод технически дегӀаяра планаш кийчъяри уж балха юкъеехкахьари тоадарах лаьца парткомо соцам баьболлалие а цхьайола лоархӀаме мероприятеш балда юкъеяхьара гӀулакх эсала дел.

Халкъа тӀахьожама контрола группашта партийни кулгалдари цар балха тӀахьожам доаттабари эсала ваштӀехьдаьккхад. Къаьстта во баьб шоай болх №№ 7, 12, 15 йолча цехай халкъа тӀахьожама постаща.

Профсоюза заводской комитето баьб болх белгалбаьккхар доклада тӀа. Дукха даьд профсоюзни комитето КПСС XXIII съездо профсоюза XV съезде хьалхашка отталь дехкараш вахаре чаккхдахара. Коммунистически къахьегама тӀехьа аьржача яхье 2500 саго дакъа лоац. Шин цеха, 27 участка, сменаша, бригадашта коммунистически къахьегама сийлен цӀераш еннай, 98 саго коммунистически къахьегама цӀи лелаю. Цунца цхьана цхьадола кхоачамбоацараш а да. Цхьайолча цехашка формально лелаю социалистически яхь. ТӀайийцача дехкарий шу чаккхдаьча мара ац итогаш. Даим хан-ханнахьа итогаш а еш хьалха санна болхлошта, сменашта юкъе йоаржае еза яхь, из гӀулакх формально ца а лeладеш. Яхьа хьалаш дӀакхайна а даь цукх пайда баргбола болх вӀаштӀехьбаккха беза профсоюзни организаце. Цу хьакъехьа цунна эгара чӀоагӀагӀа кхоастал де дезарех партийни организаци я. Керда хержача парткома хьалхашка уж дехкараш оттайир коммунисташа Анпилова, Пробышева.

Ленински комсомола 50 шу дизара юбилея сийленца накъагӀо вай аьнна эгара хьалхарчанча ерригача республика кагирхошка кхайкараш даьчарех я «Красный молот» завода комсомольцийи кагирхойи коллектив. Сентябрь бутт дӀаболабеннача хьалхарча денош юбилей кхетагӀа кхача диса 50 ди уларш хилийта аьнна кагирхошка кхайкараш даьд № 14 йолча цеха кагиркоша. Из хьалхальцад завода цехаша ца Ӏеш республика дукхача предприятеи боахамий кагирхой коллективаша. Дикача къахьегама гӀулакхашца накъабола кагирхой шоай цӀейца, хӀаьта иштта кулгалд парткомо комсомола комитета балхаъ. Цу хаттара жоп луш дукха дийцар коммунисташа. Керттерча дакъе цар белгалдаьккхар парткомо берригга низ боахама гӀулакхашта тӀабахийтарах кагирхошта юкъера болх леттара бисалга, кердача шера нарошка хьалхашка дехкараш оттадие коммунистана кагирхошца чӀоагӀагӀа бувзам лоаттабе, боахама гӀулакхаш толдара беча балха идеологически болх къоастабе йиш йоацилга белгалдир. ШӀадахача отчетни шера парткома хьалхашка партийни балха тайп-тайпарча нифаех отчет еш хиннав кхойтта цеха партийни бюро. Дика болх бу аьнна массехк шера белгалйоахаш хьайоагӀа болат доаладеча цеха партийни организаци (партбюро секретарь нов. Гейман) каст-каста партийни собранеш, заседанеш ю цеха партийни бюрос, цига дувца уггаре цеха балхах, коллектива вахарах лаьна лоархӀаме дешаш. Партбюрос кӀоаргга тоха цеха экономически дешаш. Иштта дол гӀулакхаш завода кхыча цехай партийни организацешка. Цхьайолча партийни организацеша эсала баьб болх. Шоашта тӀалатта белгалъяьд доагӀача беса кхетабаьбац. Царех я № 13 йолча цеха партийни бюро. Партийни собранеш а заседанеш а хиннахьа еш хиннай укказа, хӀаьта чаккхйоалаш араш а эсала кийчъеш хиннай. Цудухьа кӀезига хиннац коммунистана къахьегама а партийни а дисциплина телхаль моттигаш. Шоашта хоачаш эсалагӀа болх баьб №№ 3, 4, 15 йолча цехай партийни бюрой, №№ 9, 10 йолча цехай партийни организацеш а.

КПСС XXIII съездо КПСС ЦК апрельски пленумо къахьегамхошта коммунистически кхетам балара хьалхашка отталь дехкараш кхоачашдара лоархӀаме болх чаккхбоах коллектива юкъе завода агитатораша, пропагандисташа, политинформаторашa. Ши біаь ах біаь саг ва заводе наха юкъе политически а идеологически а болх дӀахьош. Дикахьа къахьегача наха юкъе дика вӀаштӀехьбаьккхаб из болх. Цхьабакъда бийсанна къахьегача сменай коллективашта юкъе практически беш бац. Иштта эсала бу шоай болх агитатораша бахача наха юкъе. Парткомо указани елча мара яхац бах бахача кварталашка. Партийни бюрос цехашн партийни организацешен хӀана а доагӀача беса кхетабаьбац цу балха лоархӀам. Белгалдаккха доагӀа, политпросвещене дешара занятеш совхка лертӀа чаккхьювлаш хинилга. Дика кийчаьй парткомо укх дешара шера а.

Завода балха гӀулакхех дот дийцар коммунисташа № 3 йолча цеха мастера нов. Гладкова, № 13 йолча цеха слесара Анпилова, № 5 йолча цеха котельщика нов. Рыженкова, № 12 йолча цеха слесара нов. Баранова даь къамаьлаш. Керда хержа завода партийни бюро болхлой бытовой хьашташ теркалде, каст-каста цехашка хила, болхлой кадраш заводе Ӏалашъяра гӀулакхага хьалха дехкрийла йир коммунисташа.

Партийни конференце керда партийни бюро, завода балха лоархӀамегӀа йолча дешашта тӀахьежам лоаттаберйола партийни комиссеш хержар.

Кердача бюро хьалхара заседани хилар. Цига парткома секретарахха ва а В. М. Шейкин хержар.

С. ШАДИЕВ.

ХIАРА ШЕРА— КЕРДА ТОЛАМ

Района кхьча боахамашка садаха шекара свекла чуэца болабелаб тха совхоза кхаш лелалераш а. Къалхарча гектараш тlара чуйнйача мераьча оалаша дог гlоздоаккх. Тешам болийт тlайна социалистически лекхараш дикка тlеххоачашде торо хургйолара. Къастта дика толамаш даьхад социалистически къахьегама турпал йолча Кагерманов Оалхазара бригада. ХIара гектара тlара юкъара лаьрхlача 420 центнер йоал шекара свекла. Кхы а дикагlа толамаш даьхаь цу бригада Хаджимурадин Доккай звеноцара гектарашкаша. Масала, Калиева Зарас ший гектара тlара 543 центнер шекара свекла дlаденнай, хlьта Асуханова Зулайс — 460 центнер. Иштта дика хьувкъаьнй из маькера культура Магаев Вахий звено кхаш лелалераша а.

ХIара гектара тlара кхо бlаь совгlа центнер мераш оалаш чухаь балха ханах бноза пайда эцаш из культура кхеера, баьцадаараши сони кхебеча коммунистически къахьегама цlи лелаеча Зелимханов Вахий бригада а. Цхьа бlаь гектара тlа йийнаяр из укх шера. Шекара свекла дика хьувкъаьраа совгlа из сица чуйна яккхара а тlехдика къахьег кхаш лелалераша. Къастта дика бу шоай болх Кагерманов Оалхазара бригадерча механизатораша Коллаев Iусама, Тепсуркаев Ахьмада. Ка бола ялат чуэпачь шишиша бlаь гектара тlара ялат а аьрда хlана шекара свекла чуйнача комбайнаш тlа болх беш ба уж. ХIана а хьайца сайна дика, къахьегама енсарле лакха йолаш бу цар шоай болх.

Вай хlанзалца йийцараш къаьст-къаьста бригадаш, звеньяш я. Тlакха иштта латт шекара свекла кхеира гlулакх *ерригача совхозе? Оаха баьла толкамо тешам болийт хlара гектара тlара, социалистически лекхараш дикка тlеххоачаш а деш, 375 центнер шекара свекла яргхилараx. Цу гlулакхо торо хулийтаргьа пачхьалкхенга мераш енлаш доххара план а дикка тlеххоачашъе. Тхова хетачох, пачхьалкхенга кхьайтта эзар тонн свекла йоха отталь план йиъ-пхи эзар тонн тlеххоачашъергьа оаха.

Массехк дош ала безам ба ер из мах бола культура кхеира оаха лоаьвча опытах. Хьалхагlа массехк цифра йоалдергьа из укх тlеххьарча шерашка из культура оахош иштта кхеьна хоттам. Иштта, 1965-ча шера хlара гектара тlара 195 центнер хьлар, хlьта укх шера 270 совгlа центнер кургьа. Цу цифраша къаьтта хьахьокх хlара шера шекара свекла хьувкъам лакхбара оаха лерттlа болх бедга. Цхьабакъда, цу хьакъехьа хьикаре лакъа долл шекара свекла кхеерайн. ХIана лаьча кхашка оасара баьцаш ду хьа хилараx кулганиш йоацакха лезаш хул ц. Дале а, цуща цхьаьна, бокхача лоархlаме а хlадиалцха вlаштlехьъяьккха, хlьта хlара шера доалуш йоагlа агротехника. Оаха тlраенита хьайханка лекхар оттадаьд оасар нехуппа енхагlа дlадаккхара. Цу гlулакха севооборота системе пхьа звено вlаштlехьъяьккхий: дlаша хьажкlаш, тlаккха горох, цул тlехьагlа гурахьа ахча кlа, карна тlехьа — шекара свекла.

Оасар дlадаккхара дика новкъостал ду тхона лаьтта хийчдаре а. Хьалхагlа ялат чуйнна доаллане а лушени а йийа августе зиба оахар лаьтта. Кха сов хьалда кхарах цу тlа хукха оасара баьцаш йоалар, хlьта январь, февраль бетташка цlаькха ахх лелаш хулар лаьтта. Цох доккха зе доалар, хlана аьнча, пкъа-дале лаьтта шоаза ахар зенне да, шоалагlа-дале, сов хьалха аьхача лаьтта хьатlаьвла оасара баьцаш лаьтта шоалагlа аьхача дlа ца йоахалуш оалаш чlоагlа лаьттах лахе хул.

Цхьаз хийцай оаха агротехника. Ялат чуэццаше а хушени ю, хlьта пул тlехьагlа оасав хийцна хьатlадала доладенача гlоала шоалагlа лушени а йийа октябре йоагlа кlоаргал а йолаш оах лаьтта.

Бокхача пайдане хилар укх шера кхашка шортта минеральни удобренеш товсар а. Иштта, кхашка 3111 центнер удобренеш тайсаар оаха. Удобренеш товсар а ший аргlа йолаш да. Гураха 200 килограмм калийни тукх из-зал фосфори тосс хlара гектара тlа, хlьта шекара свекла кlаьвча хана фунща цlаькха а удобренеш товс — хlара гектара тlа 50 килограмм а кхоачийташ вlашагlъадаь фосфор, калийни тух, аммиачни селитра. Цул совгlа подкормка а езача хана кхы а, гектара тlа 50 килограмм а кхоачийташ, удобренеш тайсар. Цу гlулакхо шера, торо хилийтад оасар кlезигагlа хилийта, шекара свекла дикагlа хьувкъае.

ХIанзе а йоакхо еш да тхо тlалоагlоча шера хургболча хьувкъама а. Свекла дlаюргйолча кхашка лушени яьй. Дискови лушильникашца 4—5 сантиметр кlоаргал а йолаш лущени ярах оасар цlендаь дlадаккхара кхоачам болцандаь, «Беларусь» тракторий нохаршца 8—10 сантиметр кlоаргал а йолаш яьй оаха лушени. Уж балкхаш деча а белгалбаьккаб хьалда латтараш.

Цу дерригача дикача гlулакхаша тешам болийт тlалоагlача шера кхы а дикагlа хьувкъам кхебергхилараx.

А. НУКУМДЖИЕВ,
Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза вертаре агроном.

Вологодски область. Череповецки металлургически заводе хьаргьеча 2.700 кубически метр йолаш вий болча доменни пешцо укх шера хьалхара чон дала деза. Из домна-гигант хьалгьеча даьха лоацаш а вай махка цхьа бlаь совгlа предприяти. Гlишлой хьалгьеча участкашка урагlьхай йоккхий конструкцеш. Баьхаш дукха цхьар хьагойт укх цифраша: 140 эзар тонн бетон йиъа, 30 эзар совгlа тонн болата конструкцеш вlашагlйохха еза.

Юкъера пхьабегча металлургически заводан чон хурда Череповецки домна хlара шера.

Сурта тlа: домени нийн хьалхара участке. Фо дlоахху гlонзараш вlашагlдохкаш да.

О. Пороховникова сурт.
ТАСС фотохроника.

ДАЛЬНИ ВОСТОКА ГIИРСАШ

— Шалахача укх шерl шера 175 йоккха предприяти хьатlеяй Дальни Востоке, — хоаи бир АПН корреспондентага Дальневосточни планови комиссе председатела заместитела Буй Александра.

Дальни Востоке йоккхагlа йиза керх хьокха-хьу чакхйоакха комбинат Амурске хьалье аьнна чертежаш хьакхаьчад. 47 гектар моттиг дlалоацаргьа комбината заводашеи мебельни фабрикашеи. Комбинатъ арккхепаргьа тlанз «Дальнесдревпром» объединене ерригача предприятеша хьаер массел продукци.

Города Комсомольск-на-Амуре ихе. Къилбасеи районаш трансибирски магистралаца юзаргйолаш хlьта иштта тlехьагlа Сахалина гlавреи тlа паром дахийта лаьрхlача Ванино порте бола никъ тьабелааргболаш лола чтшиньакъа тlий Амура тlагlолла тиллара проектно - техкама балхаш дlадоладеннад.

Солнечнe хьалъв йоалаш латт ноллагlа обогатительни фабрика.

Доккхагlа волча кердача гlишлона юкъе — Зейски гидроэлектростанции. Магаданcки областера Кальчански кlора шахта, кхыдаш.

Биробиджане, Еврейски автономии области центре, хьалъйи латт проектии низага диллача шера 4 миллионы 200 эзар пара розничар кега гlирсий ахьбе болаш йола шоллагlа пога гlирсий фабрика.

Евгений Бугаенко,
АПН корреспондент.

И. С. Тургенева произведенеш адыгейций меттала

Сийлахь-воккхача эрсий писатела И. С. Тургенев произведенеш оригинала тlара йийна да Iеш, шоай къамaл меттала а еш Адыгейски автономии области бахача нaха.

Тхьаь меттаагlча шерашка а тlеьха эрсий меттала адыгейий меттала яхха яр «Бирюк», «Бежин луг», «Льгов», «Муму» яха произведенеш.

Писатела юбилей хьатlакхоачаш городе Майкопе адыгейций меттала къаьтта арадаргlа «Дружба» яха литературно-художествении альманах. Адыгеерча библиотекашкеи клубашкеи хьаелларгьа Тургеневски выставкаш.

Керашева МАНЗ.
(АПН).

ЛЕРТТIА САЛОIАРГДОЛАШ

Дукха къахьийгад тха района культура учрежденеш болхлоша укх шера юртбоахама къахьегамхой культурин салоlаш лерттlа кхашка вlаштlехьбаккхара. Безане тlаьнар юртбоахама къахьегамхошa тха концертни бригада.

Каьнахьа культурин учрежденеш lаьна кийчьяра, царна ремонт дар оргагlдьалад тхо хlана.

Во лелаш ца гlулакх. 10 клуби пхь культура цlаи ла тха районе. Дика вlаштlехьдаьккхар Бамут-Юрте культура Цlен ремонт енга директора З. Вахаева, «Ореховое» юрта клуба заведующе А. Музаева. Лермонтов-Юрта клуба заведующе З. Табаровас, кхьчар. Зданенеш лоаш йола ремонт яй, лоагоо Iаламлаьд.

ХIанз районе товаь яьнай 10 клуби, пхьа культура Цlаи, 11 библиотекеи. Кlезига тlехьаьлкхай районан культура Цlенна еш йола ремонт. Цу гlулакха бехке бар каннахьа сметни документаш вlаштlехь ца лаха хьалхагlа хинна районни культура отдела заведующи Б. Сакаев ва.

ХIанз уж кхоачамбоашараш дlадоах оаха. Эттара гаьна доале а октябрь бетта хьаахарча деноел тlехьахаргдаи цунна ремонт енга.

Дентара дента лаккху къахьегамхой культурин боарам. Сенкан кхоачаш хиннар тахан тоьаш дац. Цудухьа боахамий чотах керда массехк клуб еш латт районе. Масала, укх 1968 шера клубаш хьалъяь ягья Бамуте, «Самашкинский» совхоза центральни усадьбе. 7 ноябрь хьатlакхоачаш уж ши клуб эксплуатаце дlаяха лерхl гlиаллоаьгdаш.

И. ХУТАЕВ,
Ачхой-Мартана районан культурин отделан заведующий.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР
НАДТЕРЕЧНИ РАЙОНА РАЙОННИ ЦЕНТР ХУВЦАРАХ ДОЛА
РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Надтеречни района районни центр Надтеречни станицера Знаменская яхача юрта дlаяхьа аьнна Нохч-ГIалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо бах сецаш чlрагlболба.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Х. НЕШКОВ.

МОСКВА, 1968 шера 20 сентябрь.

ЛАБОРАНТКАЙ ГОВЗА КУЛГАШ

Нагакьа сацца теплововзни депо территоре тlа ма хуйе, контора зданена гаьна йоаццаш бlаргагургья шоана йоккха йоала помещени. Дlачувоалача хьалтеха йоазув доала: «Гудермеса станце локомотивни депо химико-техническ лаборатори».

Доккха дикалетар хиннад лаборатере болхлоша: «Коммунистически къахьегама коллектив» яха цlи хьоашаеш дилараx доза тешал доккхаш царна. Из ба бе бешгlача тайпара цар къахьегама бах къа.

Лоархlаме а эшаш а бола ба лаборанткаша кхоачашбар. Цар масее оагlорахьара анализаш ю тайп-тайпара дизельни лаьттамта, доагора, уж шеддеча хана, кхьча мехкаьтта продуктанта. Гlалат дала йиш йоаццаш цар хьалкха а. Харцахьа дьча анализо мехкаьтта продукташ дукха йоле, теплововзан гlужаьт доаццаш сецаьаь доаттае, къахьегама ерсаре лохье тарлу.

— Ца хургдолаш, — боах лабораторе заведующe Тресенко Михаил Ивановича, — оаха цlаькха а кхы цlаькха а хоаж еррига анализаш.

Михаил Ивановича чlоагlа лоархlаше а хеташ буш лаборанткай белх, из дрра йовзийт сона производство, хьахьуйлах ший боакхаш.

Лаборатори чуйолча дикахо цlагlа истолаш латт гоахаьа хьункам кхалнах — лаборанткаш а бахац. Истолаш дика йоаккхий а кагий а тайп-тайпара колбочкаш латт.

Истола тlа Iотlайнйра йоаш Любовь Даниловна Широкова. Кастта 25 шу доала цо лабораторе болх бу. Цу юкъа йоккха балха опыт Iоаьрыв. Бовш цо Любовь Даниловнас анализаш, цунга кхоачаш пхьаккха а вац балха тlа. Цун портрет бlаргагургда ерригача депо юкъарча сийлен Доска тlа.

ХIаьо йоккхагlа бола лаборантка, группа профорг я ца.

ХIьта комсомолкас Сало Валентинас цхьа болх бу ерригa а пхьа шу ха мара яц. Дукха ца адалехьа Iомайир цо лаборантка говзал. Ерригача коллективе новкъостал цар цунна керда болх Iомабе. Къамача общественницас кхетамца пхьана тарлу лоаццаш болхи. Укх шера Орджоникидзески машиннаькъа техникуме сайрийнарц филнада кхоалагlча курсе хlачуьлхьай из.

Грозненски мехкаьтта института йоьлагlча курсе деша ягlа лаборантка Кременчук Галина а.

Шоай квалификаци лакхъеш ба лабораторера кхьйола болхлой а. Кlираш шкараш ух уж шоа вlашагlъехьача технически занятеш.

ХIьта балхах шоаш мукъа болча хана шоай пехе цlено а пхьалто а ю цар. Дукха хала дера хьабоагlа уж «Лакха культура йола нех» яха цlи лелаеш.

Вуаргсоюзни машиннаькъахоччи Ден сийла тlахйнача деккарамка укх тайпара пункт а я: «Шоай хампахьен дикец анализаш яр дукха къовсам доттабе». Кетаргаьа, из пункт цар белха тlа хертера я, хlьта цар из тоьлаш кхоачаш а ю.

И. ДЖАМАЛАЕВ.

АЗОТАЦА САДОАХ ДИЙНА МЕЛ ДОЛЧА ХIАМО

Советски Iилмахочо М. И. Волске гучадаьккха тlехдаьнна доккха хlама

Хьегучаьккхай азота лоархlаме къайле. Кислородаца цхьана вай планета фегара атмосфера хьакулийтаи доде яд, гучадаьннача, садоахача фене юкъедоагlаш а тlайоалча хlамаца, хьайбаца, сага организмо чуэцаш а хинад. Из тlехдаьнна доккха хlама гучадаьккхад профессора М. И. Волске. Цо кхоьчьай ши бlаь шера хlана лаьттаьц аьнна Iилманашта дагалоаргаа, дарта, биологически инертностан хьакоьльлой уйла. Иштта лоархlаме проблемаш lомайн тlай чупоаш социйн кхайгдин луш творчески къахьийгад советски Iилмахочо. Азота къайленаш цо хьийхай Н. И. Лобачевски цlерагlча Горьковски пачхьалкхен университетерча къаьсттана Iилма - толлама лабораторе болх а беш.

Толкамаш деш моттиг Iайна материалаш, бокхийча Iилмахоштa хетараш, кепайоаьн тlа тlайийтa lапьмата дукха Iилман материалаш Iома а яь, изобретенешта открытешта йолча СССР Министрий Советерча Комитето 10 сентябре хиннача ший заседане оашнаи тlанийцаа профессора М. И. Волске гучадаьккха хlама приоритет 1951 шера 19 декабре а йолаш СССР пачхьалкхен реестре юкъъядаьара хьакъехьа. Гучадаьккхача цу хlаман формула укх тайпара я: «Гучаьккхай хьалхагlа цо йоэзаш хинна садоагlа хlамаш а масса тайпара тlайоала хlамаш а лерттlа дегlаьнара кинаэе оаргйолча атмосферера азот цар дегlа дlатlехьцара свойство.

— Атмосферера азот дийнача организмаша тlаэццанга даим харцдеш къадаьад, аьлар изобретенейн открытейн гlулакхашта йолча Комитета председатела заместитела В. Е. Церегородцевa ТАСС корреспондентага. — Шийнa бlаь шу хьерга из хьайнагlа лаьттен атмосфера толкаш дукхьеша хинмараца социйть, фон цхьаь даькъо цlи ягора а садакара а новкъостал деш ца хилар. Тlехьагlо, 1787 шера, французски Iилмахочо А. Лавуазье цlьккe баккъьй из уйха, фецана атмосфере цу дакъах азото яьнна цlи тиллей, хlьта цун маlан — хlама дийна лохттадоре цa магеш хилар. «Азота кар дош цхьам кана-земалатъа дену кьедоогlаш да, из хlанз а мийсу гаьнарча юкъерча бlашерий вехмий кулгаIоззешкара. Къаьст - къастача кхаь сеогах оттадаь из иштта доьшхар: «дlа мел дохьлучун юьй чекшp».

Профессора М. И. Волске 1946 шера майрра хьакхайнайи лоттан ерригача атмосферах 78 процент дlалоацаш доле азот кислород дахадере мера. Кхьча гlулакха пайдена доецаш дисе йиш йолаш дац, цо цlенхаштта биологически аьнайи юб са мий дахане тlамна хха уйла.

Цул тlаьхьагlа тон шу даьннена гlолла М. И. Волске опыташ оттайно котама эмбрионашка мел азот да хааа. Iилманата чlоагlа дог тешаде хилар опытий анализаш: фуз чура эlон оретехача кlоргацце азот дукхагlа доаллаш инкубированни котама фуаша долчул. Иштта хьахьекар котама эмбрионаша шоаш дегlаухача хана атмосфераццара азот хьувзаш хилар.

Дlахо укхайно болча массерча Iилман результаташа хьахьекхар чондаволлача зене фецара азот хьувзаш дача ноккаре мозий кулолкаша яьча эксперименташи а.

М. И. Волске опыташ кхы а кердаькьй вай махкерча а доьзаш дельтачи а дуйнеxчo кхьча Iилман учреждениешка. Уж бакъош доле хабарш кхьчар М. В. Ломоносова цlерагlча Московски университета, Башкирски университета тахкамхошкара, махка кхьча Iилман учрежденешкерча бокхийча Iилмахошкара. Эксперименташ яй котама, чаьбода, кхокхарчий эмбрионашца, кlайча дехкашца, хьакхкlашца. Цу бойтама эксперименташа гучадилар, дийнача организмаша атмосфераццара азот тешнаме чуэзаш хилар.

1962 шера, доштa аьнна, вай дай-махкахочa из гучадаьнна шийтте шу даьннaчул тlехьагlа, котама эмбрионашца опыт юха кердаьккхар Нью-Йоркерча противоракови института профессора ДЖ. Коста. Цун а иштта тоьай ансамдальна хиннад азот. Цу хьакъехьа Iилмахочо эзам баьб СССР Iилмай Академеген из гучадаьккхача авторага М. И. Волскеген. Атмосферера азот чуэзаш хилара факт баьхьйне 1962 шера иштта эксперименташ яьча цхьаькха американски Iилмахочо Аллена а.

Профессора М. И. Волске ший балкаца гучадоакх, лаьттах тlайоалча хlамаша, хьайбаша, сага организмо мукъа азот тайп-тайпарча наькъаша чуэзаш хилар. Цар ма хьаьц лаьттан тlайоалча хlамай хлорофиллацарен хьайбай цlийцарен органически соединений новкъостальца, атмосфераи ионаша (заряженни частицаша) воздействи а еш, микроэлементаша (литиас, аьшко, цlеcто, молибден) аллиями а еш, хlьта иштта фотосинтеза процесса бактереша дакъа а лоацаш.

Дукха лоархlама опыташ йир азота маттел гаьай юкъаеннача атмосфера долча хьайбаша. Опыташ еш долча хьайбай цlийцаре бероний йоаттам чlоагlа кувцабалар, цlийцара гемоглобина эритроциташи лоттьелар. Уж а кхьоола а бахкаш чlоагlа лоархlаме да космически кемашка вахар lалашдара гlулахо лоархlамагlа йола проблема къаьстaйца.

Академика Н. Н. Семенова, РСФСР лакхехьчи юкъерча специальни образоване министра профессора В. Н. Столетова, технически Iилмай доктора Г. И. Воронина, ВАСХНИЛ академика Н. Ф. Ростовцева, биологически Iилмай доктора Н. А. Шманенкова химически Iилмай доктора В. А. Кузнецова, кхьча Iилмахоша М. И. Волске гучадаьккхачун лакхе мах а бий, цунна практически новкъостал а дир.

— Советски Iилмахочо гучадаьккха тlехдаьнна доккха хlама, — аьлар В. Е. Церегородцева юкъера ший къамаьл чакхдоалаш. — Iилманеи практикенеи Iалашната бокхача лоархlаме да. Цо кердача тайпара йовзийт лаьттах тlайоалча хlамайн садоалача хlамайн организмаша белокаш кулгацара механизм, йиш хулийт цар азот сихагlа чуэзарах дола дош оттаде, хlьта из чlоагlа лоархlаме да биологи бlарчеи космическидео къастте дегlадоладора. Цудухьа Iилман общественносто иштта чlоагlа хьежаце моде поогрессивни Iилман лостам.

А. ПРЕСНЯКОВ,
ТАСС корр.

Москва.

ЛОАРХIАМЕ ДОШ ДИЙЦАД

Дlандача замах юхедисача гlулакхашта дукьала лоаттабу къовсам чlоагlбара района партийни организацеш хьалханка латта лекхараш дуццаш КПСС Наьсарен райкома пленум хилар укх деношка. Цига доклад йир КПСС Наьсарен райкома секретара А. М. Тугаева.

Пренешка къамаьлаш дир № 432 йолча дlай-хьай лелача механизировани колонна начальника И. З. Борова. Назрановски лесхоза парторганизаце секретара М. Ю. Хаутиева, Наьсарен районо заведующе Ю. Д. Мальсагова, иштта кхьбараша.

Дийцача дешах соцам тlаийцар пленумe дакъалоацаш хиннараша.

Н. СМИРНОВ,
КПСС Наьсарен райкома пропаганди агитацеи отдела заведующе заместитель.

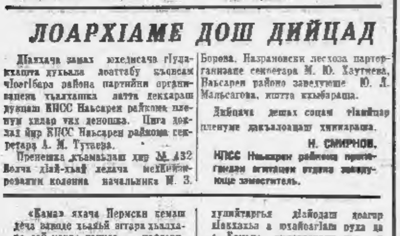

«Кама» яхача Пермски кемаш деча заводе хьаяьй эггара хьалхара дай-мехка танкер — нефтерудовоз. Коача кухь кхухача кхьча кемашца нийсйача цун баш-хал а цу тlа мехкаьтта продукташ чуэнттача оттсеел совгlа, рудана лаьрхlа лекъа мухьаш доалаху моттиг а хилар. Цо йиш хулийтаргьа дlайодаш доагар цlакхахьа а юхайоагlаш руда ца а. Кемана эксплуатаци яра цу тайпарча системо дикка лакхъя цун экономически эффективность.

Сурта тlа: эггара хьалхара дай-мехка нефтерудовоз.

Е. Загуляева сурт.
ТАСС фотохроника.

ГIАЛМАКХОЙХ ДОЛА ФИЛЬМ

ЭЛИСТА. Низ болча бульдозераша дlакъоал Чограйски плотина къорг. Чопаш а беш тlехьаьнка доал пхьан хана тух увча гlомарий арешашка нийн низ бобеш хицна Малхбоалехьара Маныч. Хьалбузаш латт уалла а йоагlаш ГIалгlмахой аьнна цlи тиллa бола пхьаьнда искусственни форд а. Оалхазара лакхлаш урагla кала тlера Iочукьелача тайнначеи Iадагlчен арешашка жарра хьаlаргагу баьцара чlегиагаш: Городовиковски района сений бешанаш. Каспийски фоида юкъера баьцадолий кхаш, «Восход» яхача совхоза дуре кхаш.

Уж суртaш хьалхара оттаргlа ГIалмакхойх долча кердача документальни фильмага хьала махача. Республика мелиораторий, Iилмахой, ахархой, баьцадараш лелалерий, сений бешанаш лелерий къахьегама гlулакхай хьахьехьа ший тайпара киноочерк кийчъьй кинохроника Нижне-Волжский студе творчески группо. Кастта махка экранашка арадаргда из.

Г. ЕФИМОВ.

КIА ДIАДИЙНАД

Укх деношка кlа дlаде доладаь Малгlабикерча «Нестуринский» совхозе. Шаьрдаь, кlаьлдаь дахача кхашка араьлнай 14 селхка тlехьайийза агрегат. ХIара дена 150 гектара тlа кlа дlадув цар.

1900 гектар тlа кlа дlадийнад хlанзо.

Гурахь дувча хьатаца дlалоагарга 6200 гектар лаьтта. Цох гlалуарган чуэццаш йоахача кол-

150 ГЕКТАРА ТIА

байнанта тlехьара дьлан лехарей.

Еррига совхозе дlахедай кlа дlалувча хьалкале лелаеча сельскийн Печоевгlр Наьсатен Насен, Гардалоева Долатхана, коммунисс Бартаев Махьмад-Гирe, хьаи тlехь хьаьрий Арриев Хьасана, Акаурзаев Гамаьтира, Дзуфеков Iийсай шераш. Кlоарга а нийса а бу цар оийт лаьттах, тlеххоачанъе шоай норманаш.

М. НАРАЕВ.

ЛАЬТТЕИ ЗАКОНИ

Производства кертера средство массаза хила а хинней, хlьта хlанз йолаш а я лаьтта. Цудухьа кхом бе беза лаьтта.

Шеррача общественностага юкъийта, харцахьдар а бакъахьдар а белгалдайта кепатехай лаьтта лелалара законодательства зардий проект.

Берригача мехка сацна вай республикe а хьалхьа дукха заводаш, фабрикаш, наькъаш, электролинеш, мехкаьттапроводаш, газопроводаш ехк, совхозий центральни усальбаш. Цу дерригача гlулакхашта дlаухийт дукха лаьтташ.

Иштта, 1967 шера колхозашкарен совхозашкарен юртбоахаме доацаш кхьча гlулакхашта доатlа а доагlаш 2585 гектар лаьтта дlадаьккхад. Хlьта цу даькъера 444 гектар оахаш хинна лаьтта да. Гlишлош хьалъяра оахаш доаккхача лаьттах пайда ийбу Грозненски, Сунженски, Малгlабика районашка.

Цхьабакъда, пхьаршйолча промышленни организацеша лаьттах дола законаш телхаду, совхозийн колхозийн лаьтташ тайп-тайпара гlишлош хьалъяра шоай доладагlа дlалуш. Цох боахамашта довха зе хул.

Иштта, «Грозгазстрой» треста цьоалагlча гlишлой монтажни управлене (начальник йов. Лагунов) цхьабакха бокъо а йоацаш Малгlабика района «Кавказ» колхоза 13,3 гектар лаьтта дlалаьцад. Цу тайпара гlулакх даьд Вознесеновски газобензинни заводо кулгалхоша а. «Кавказ» колхоза жа лелаеча ферма болх лерттlа хьабе йиш йоацаш заводской оборудованеца бlехдаь лаьтта.

Закона бокъонашца доацаш боахамий лаьтташ дlалуцаш моттигаш нийслу Наьсарен районе а. № 432 йолча Наьсаречa ПМК-ас «Назрановский» совхоза сашй бетамашка хьалье йоалаш ах бlаь моттиг йоза клуб. Хlьта ах гектар хула лаьтта дlалицl боьхье а ян цар.

Дале а, уж кхоачамбоалараш дlадахара деш хlана дац цай йиш-цача колхоза а совхоза а кулгалхоша. Хlьта хоннй да боьхье цар оагlорахьа йоага а юртбоахама доашйаш кхьча гlулакхаш лаьттах пайда эцаш хилча, из гlулах законана къоастаде дезаш а.

Ийайттаьлагlча статья тlа язъяь: колхозий лаьтта дlадоакхкаш хьача е колхозий члений юкъарча собране, е уполномоченией собране бокъо елча мара дакха йиш яц, хlьта совхозий, пачхьалкхен, кооперативни, юкъарча предприятией, организацией, учреждений лаьтта — е лаьттана доалдерий, е царех хlаране министерствай, ведомствий бартаца».

Цхьацайолча организацеш, учреждеиеш шоаш пайда ийца лаьтта ханнахьа цlен а хаь мукъалакхлаш, юртбоахаме пайда эца йиш хургйоаш. Иштта, нерудин гlишлой материалийн автомобильни махкахьа гоадарен управленеца шаьрдаь дlадахап найх на нйбу паькъаш. Цу гlулакха терпа еш бац № 8 йолча карьера кулгалхой а. Хlьта хоина да цу лаьтта болхлойи гlулакхерча пакхен коллективни бешанаш ахка мегаргйоага. Массехк шу да Ростов—Баку яха автомагистраль хьалхьа яьнна. Цу яьнна ухалуш Гудермес—Герзель-аула участка тlа ул жагlах бах къахьа мехь. Из бахьан долаш Гудермеса районе боахамий торо хилан нихь улхача лаьттах пайда эда. Хlьта ньякьо дlалоац 30 гектар гарта лаьтта.

Зардий проекта цхьайттаьлагlча статья тlа доаьд: «хинна лелаю проекта дейнача хьатта, тlера дlакъоллаиза йолча моттигашкара пайдане оахлалаш йоаха предприятеш, учрежденеш лехкарийла а лаьттах пайда эца бахьча, участкаш шоай чоаха цlенъе», уж лехкаршйла ба хьина. Хlьта уж лехкараш кхоачаш ца ду предприятеш, учреждеиеш, цар кулгалхой лаьтта лелаира законах бехке бу.

В. ИВАНЧЕНКО,
юртбоахама землеустройства отделан хьехархо инженер.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КХОХКАМ ЧIОАГIБУ

Чехословаке хьакъехьара империалистически планаш юкъагIийсара хоьш еча санна ооргагIбаьхар НАТО мехкашкара баьаш. ХIана эшаш йоаца «машар безарий» маска геттара тIера дIа а кхесса, НАТО-на доал дераша, эгтара хьалхарча агIалка малхбузегерманиски реваншистана. Кероша юкъе кхохкам чIоагIбу, гера Iоадера керда раугд дIайолаш.

Малхбузен Германе 15 сентябре дешз 20-ча сентябре кхаччанча Чехословакецен Германски Демократически Республикацен доазув долаш йолча районашка пропоганонии маневраш яьй «Iаьржа Iема» ахаш кодаш цIи а йолаш. Царна юкъе дакъа лаьцар 42000 салтечох эпсарок, 1600 танко, 14600 бронетранспортерош автомашиной, бIаьш самолеташи а вертолеташа а. «Жолнеж вольности» яхача польски газето белгалдаьккхачох, «керда боккъонца нийсъаь Европе машар лоаттобара хьаштанта хIана тохар санна мара, шийдача тIема акт санна мара» кхыча тайпара ларкIа йиш йолаш дац «Iаьржа лом».

Кортмукъа хийцача антисоветски антикоммунистически пропагандана кIалгIолла боннски политикаша миллиардаш маркаш хьежаш бундесвер кердагIа доуча генза Iаламгьяра. «Нойе Рейн цайтунг» яхача малхбузенгерманаски газето доккхала санна жоу, бундесверо нийсу «эгтара кердагIа дола хIанзарча тайпана герах», цу дакъе кердагIча тайпаех йола самолеташ, танкаш, хи кIал гIолла лела лодкаш, «Земля-Земля», «Земля – воздух» яха ракеташ, а ялаш. Цу хана газето къайлахьац, Бонно Малхбузенгерманаски эскар «массаза а Малхбузен Европе агтава низ болашагIа дола эскар хилийтара» теркаш дукхагIа тIабохийташ хилар.

Бонне ена тIема керда хорш дагаха къоабалъеши кхетесиш тIайийцар хьача натоески столишка а. Вашингтоне геттара раьза хина тIайийцар канцлера Кизингера къасьтта винесар Баррейбах. ЙIира совгIча хана Баррейбала американски кулгалдошца хинна переговораш «Iалальмате лоархIаме яр» аьлар начкахьалкхен департамента викала Макклоске. Иштта хьакхайкхаме США-и ФРГ-ен викалаш «НАТО дIахо чIоагIъянна ярг ца хилара гIулакка барта баьхка» хилар а.

Американски оборона министра Клиффорда хIанзале а хьакхайкхадьд. НАТО маневралкха дакъа дина кхы тIа а Малхбузен Европе бIунаш дахийта лаьрхIа ВIаштIакхийтта Штаташ хилар. Геттара дика хуттIаваьккха йолча «Нью-Йорк таймса» корреспондента Бичера хьадовзийт дешi йола кIаьдаьл «Ф-4» яхача кердагIа йолча истребителий – бомбардировщикий 4 эскадрилийн гIаиллой механизированни ше бонгаден Малхбузен Германе йохийталгах хилар.

ТIема кийчо яра еача хорша Англе а юкъезай. Шенхалтта экономически халонаш Iувшашц стерлингий фунт хроннически кIеле тIаккаьчаш йоллашехьа а, Лондоне хьакхайкхадир, хIанзалца кIал хина бIуний контингенташ йоацаш НАТО доалаха хургйолаш бIарчча дикаш кхы тIа а йохийташ хилар. Цул совгIа, НАТО блокага кхы тIа а кхачьад тоъал дукха тIема – форден тIема – фегарен низаш, хIаьта лондонски кепайолаво гуччаьха шоц Малхбузен Германе латта англайски рейнски эскар алсамдаьккхара плакаш.

ЧIоагIа ооргагIбаьнна хилар туш из НАТО штаб – квартира чуйолча Брюсселе а. Нагахьа юкъ юкъе на йолаш дайн къайлагIа заседанеш ю уххаза тайн-тайнарча кулгалдеча натоески организа. Кепайоазон тIа арадаьккхача хабарех, решеш тIайийцай НАТО совета аргIанара сесси декабргара ноябрга яккха аьнна. «Санди таймс» яхача английски газето язду, ноябрьски сессе шайцаргъа НАТО тIема низ дIахо шеалбаккхара планаш, НАТО средиземноморски флот вIашагIйоллараx йола предложенеш, хувшаргьа мобилизационни планаш, иштта кхиадола дошам дувцаргла, ахаш.

НАТО тIема кийчоний кердача раундо кхы тIа а тешал ху, и блок хьалхагIа а, санна агрессенн тIема авантюрайи кхераме гера долаш юсаш хилара. Цо сатем ца боабе йиш яц эгтара шерагIа долча дунен общественностъ гIоазарий. Кхьметтаа «Нью-Йорк таймс» а хозалетидаь ладаш ВIашагIкхийттача Штаташа гIадж сов сотте тарлуш, тIакка «шоай кхерамалешна шоаш хIама тохаргйолаш бухсоцача кхачача дерригача дунен тIа машар оттабарах йолча торонех доахаргдолашин» хилийтдах.

СОВЕТСКИ СОЮЗА ЛОАРХIАМЕ ИНИЦИАТИВА

Гера дIадакиндара даькъе лоархIаме инициатива елар Советски Союзо дIададача кIирагIа. Советски правительства предложени еннай кастта хургйолча ООН Генеральни Ассамблея XXIII сессе ден повестканна юкъе эгтара сагатагIа дола керттера дош а лаьрхIа гера Iоадерга сопадаран дIадаккхаран чакхдаханза даргдоацача цхьадолча гIулакхий хьакъехьара меморандум хьо аьнна.

Мах баь вартвоапаш боккха ба вай замалахьа эгтара лоархIамегIа йолча проблемаех цаI къоастаргахьа баьккхача цу практически гIан лоархIам. Империалистана тIема авантюрашен провокацешен мога а деш Iалальмате чIоагIа сихдаь Iоадеш латт гера. ХIана массехк ди мара дац американски конгресса викалий палатех финансови шера лаьрхIа 72,2 миллиарда доллар духхьалара ассигнованеш пентагона чIоагIъянь. Из ахча цкъан ахазаен хIана дац цьнна дукхагIа да шоллагIа дунен тIом лаьттача хана ВIашагIкхийттача Штаташа шера юкъара лаьрхIача дIаухийташ хиначул. ХIаьта США оборона министра хьакхайкхадир, конгрессагара кхы тIа а 4,8 миллиард доллар дакхда гIерташ ше хилар.

Гера Iоадолга сопадара сагтота чакхдахаиза даргдоапача гIулаккий хьакъехьара предложени ООН Генеральни Ассамблея хьажийта ше дIачулуш, Советски правительства хабара а доацаш, гIулакхана хьахьокх дерригача дунен тIа машар лоаттабарех чIоагIбарех йолче ше еш хилар. Советски меморандума тIа хьаьхкза ядерни гера дехкилга, стратегически гера дIахоачадеш йола средствош кIеззигъелга, кхыларйи санна дола хьадда гIулакхан чакхдоахилга.

Машар беза болаш мел болча сагго чIоагIа могаш советски инициатива. Советски правительства меморандумах «деригача дунен чIарча машара гIулакха юкъе лаьца малхера дакъа да», аьлар «Стейтсмен» яхача индийски гезето. Шеко яц, Советски Союзо чакхдаха могадеча цхьадолча гIулакхаша гера дIадаккхара проблема бIарчча хьанйцача къоастадара ловкъостал дергхиларах.

Гера дIадаккхара даькъе хьаьдза гIулакхаш чакхдахар дукха ше кIаьд ца луш лоаттабеча къовсамка Советски Союзо доккха гIулакх ду дерригача дунен халкъашта. Вай мехкош кхыча социалистически пачхьалкхенашца тIагIерттан деррагIен къахьегар бахьан долаш, хьшаро къовсам лоаттабар батьан долаш маршах мича даьхар укх тIеххьарча массехк шера гера дIадаккхара даькъера цхьадола практически гIанаш. Из — эгтара хьалха кхаь сфере, ядерни гераш деш дола тохкамаш дехкилга, ядерни гера космосе ахийтар дехкилга, тIакха, юххера а, ядерни гера доаржа ца дарах дола дош къоастаделга.

Керда советски инициативa дукхагIа а лоархIаме а хIанз ядерни гера доаржа ца дарах долча договорах боннски реваншисташи американски «ультраши» гуччахьа гIерта болабенначе хана. Боннски реваншистана гуччахьа хьеран тIатуяс, шоаш цу договора кулгаш лаьдергдац ахаш, хIаьта республиканцашна президенталла харжа кандидатала оттовьча Ричард Никсона сенат тIахьех цунна ратификаци на яра.

Гера дIадаккхара даькъе дIахо практически гIулакхаш чакхдехара хьакъехьа Советски Союзо еннача хьадача предложенешна новкъостал ду машара моастагIий маневраш хьегучалхара. Хоьветандаь дацар ядерни гера доаржа ца дарах дола договор ше къоабал на делга Советски Союза «агрессивноста» хьакъехьа доалаччара хьадагалийтарашца хьахьокха гIийтарчча Никсона аргументаци «Балтимор сан» яхача американски газето тIа ца эцаш йитар. Газето дог кIезига тешадеш а аьлар цух аргументаш, белгалдаьккхар, договора ратификацин яр «США къаман хьоинтишц на яххара» хилар.

Дукха хана деш къоастаде дезаш хьадоагIа дош да Советски Союзо Генеральни Ассамблеина хьалхашка оттадаьр. Советски предложенеш цхьан халха е этанегIа чакхъяхаро, шеко йоацаш, новкъостал дергда машарех дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбарец гIулакха.

АМЕРИКАНСКИ ЦХЬОАГIОН АССАМБЛЕЯ

Дунен халкъашта юкъе лоархIаме событи хилар дIададача кIирагIа Алжира столице. Укхаза къамий Дворецe 13 сентябре деша 16 сентябре кхаччалца хIара шера хулаш йола африкански цхьоагIон Организаце (ОАЕ) членаш долча мехкий пачхьалкхенаштеи правительстваштен керте латтарий V Ассамблея хилар.

Iалальмате чоалханча хьалашка хилар укх шерара Ассамблея. Империалистана боккъонца чIоагIдаьд ерригача континенташкарча норгIато езаш долча халкъашта духьалара шоай тийша балхам, массе тайпара юхаесцае гIерт уж африкански континент цIенъемукъалкхара пропесс.

1963 шера мае ше хьахиначе эгтара хьалхарча денноше а дешз империалистически режим къаьстта дорхьенна тIагIерта объект а хинна дIаэттар африкански цхьоагIон Организаце. Керрига антиимпериалистически антиколониальни низаш вIашагIтоха а неоколониализмаца къовсам лоаттабара африкански халкъаш оорцагIдаха а аьнна мехлларий из организаци вIашагIа. Дукхьал из бахьан долаш гIерт империалисташ мукъадаьнна Африка мехкаш функагIа даь а вIашагIдаха, царнех цар тешанеча доттагIашта — социалистически мехкаштен юкъе загал тоха.

Монополей тийша болх боаладча ценайвалоно хIама ц цхьанкха хIама кхоцчеча цхьадолча африкански мехкашта юкъера барт вIашагIа ца кхетийтаи дола дешош кхы тIа а кIездара. Империалисташа гуччахьа спекуляци йора цхьадолча мехкашка йолча чурча халонех, долла хIама дора Ассамблея юкъагIъяккхара. Цхьабакъда, цар хьийга кхь зелаь дайра.

Алжире тIагулбелар Африка шоай лоIамеча 39 мехкарча пачхьалкхенаштен правительстваштен керте латтарашьь цар мекалаш. Алжирски Ассамблея дог тешадеш хьакъехкар шоаш империализмаьен колониализмаьен духьала лоаттабеча къовсаме африкански мехкаши халкъаши тIатIа чIоагIагIа кхеталуш хилар. «Ассамблея, — белгалдаьккхир «Аш-Шааб» яхача алжирски газето, — керда низаш чудоссадир африкански цхьоагIон Организацешна. Цо хоадамболлаш хIама тохар Африка моастагIашта.

ХIанз шу совгIача хана шоайла лоаттабеча тIемо увзаеш латтача Нигере хьакъехьарча деша африкански мехкашта юкъе барт кIашагIа ца кхетар бахьан долаш ОАЕ вIашагIъяккха шоай аьттув баргбд аьнна хеташ империалисташа дахь лоархIамаш юкъагIдисар. Федеральни правительствоаца цхьана гIулакхаш леладара малхбоаленнигерийски режим чIахьохаш йолча резолюцена тIехьа голосовани йир Ассамблее дакъа лоацаш хиннарех дуккха а дукхагIчар.

Африка шоай лоIамеча мехкий пачхьалкхенаштен правительстваштен керте латтараша къобалдир Ангола, Мозамбика, Родезе, «партугальски» Гвинея къамий – лортамукъалех боламашта, кхычарех тийша хIама доацаш хилара йола шоай боккъо бахьан долаш гераш бе а делла лачеш болча КъулбехьенАфрика патриоташта новкъостал дара чакхдоала гIулакхаш. Хоадамболлаш бехке йир малхбузехьара державаши цар юкъарчал доацаш а НАТО-га гIолла а Родезен ЮАР-ен расистаншта а Португале колонизатораша а тIема новкъостал дарах.

Боккха политически лоархIам болаш я Ассамблея чIаийна, Iарбай мехкашкара дIалийдеча территореш тIара израильски бIунаш арадоахилга дIадехаш йола резолюци.

Керте латтарий Кормаафрикански вIашагIкхетаро, шейо йоацаш, новкъостал даьд антиимпериалистически антиколониальни хьара тIа Африка халкъаш дIахо кхотадара. Африкански континентера меттел, кхыча континенташкара а халкъаш мукъадахарга бодача новкъа гIолле дIахьалхашкахьа баьккха лоархIаме тIа хилар цунах.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

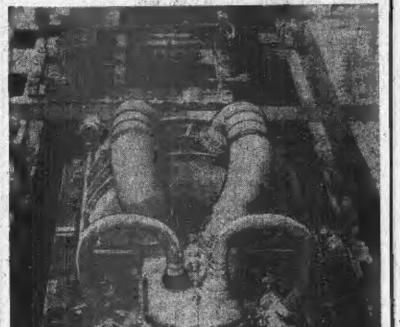

ЙоккхагIа йолча чехословацки машинангъеча «Шкода – Плзень» яхача предприяте арахеш 50 эзарнегара 200 эзарнета кхоачаш киловатт низ бола тайп – тайпара Iанара турбинаш. Уж йоккхий агрегаташ йовзаш я республика доазонел гаьнна арахьа а.

СУРТА ТIА: КъалбаседенЧехерча «Почерады» яхача электростанцена лаьрхIа 200 эзар киловатт низ болча турбина болх машта бу хьожаш боаца.

ЧТК—ТАСС сурт.

АНТИКОММУНИСТИЧЕСКИ КIУРА ЮКЪЕ

Чехословакерча событешца дувзденна реакционни пропаганда мехкийтача антикоммунистически кхаккар хьалех санна а хIанз Париже. Кхахкар хьаша дунихабараш хьрькъаьдах тувладаьб. цхьабакъда, тувлабьбйиц из йоаржаен барац-м. Уж бизза шоай кхетам чу ба, антикоммунистически тувлорах боккъонца белгаларча политически спекуляцешта найда эца гIерт.

Чехословацки событеех эгтара чIоагIагIа спекуляци хьовзе гIертараш цхьайкха дича а Франци НАТО тIема организацена юкъера хьаллар ла могаш боаналраш. «Орор», «Фигаро», «Паризьен» а яхараш санна йолча новайоалоп аьттехьарча органаша кампани йоарнайер малхбузехьара солидарность чIоагIъяр» дуцаш.

Исалма тIара атлантически идеалароиша юкъе солисташ ба. Царна юкъе цIи яккхи йиш я тIеххьарча хорманшна харжарехоша Франценачул дукхагIа Вашингтона мутIахьа хилараx хийцала чакхтессача центристий лидера Леканюе.

Цуцло цхьан вшарагIа илли доах хьалха йизьлагIча республика премьер-министр хиннача, хIана саг йоалаеча тей тIа шеарала хьисаяера цхьа хIана а хинна дIаьттача Рене Плевена: мотивгарча «атлантисташа» шоай кхетаче мел йолча вех яз.

Цхьабакъда, эгтара белгалагIа вар мел аьлча а 80 шу дахьна Андре Франсуа-Понсе ва. ТIом хьалехьа Гитлер волча Франце посол ше волаш дукха къахьийтад цо шоай мохк ла-йита Чехословаки расистанта дIаелла йолча мюнхенски соглашенена юкъе дакъа лаца юкъеоза гIерташ. ХIанз «ираз доацача Чехословаке» доттагIа ва ше, «цунна сагото тIакдоечаргъяллар», нагахьа санна НАТО-цара шиш бувзалаш Франце меддалийта хиннадецаре, яхаш шIасал хьувшц до.

Гитлера керта беттарех дехко валакза волча цун уйлаш мичара хьайоагIаш я дика хоаш ма: эрсана шоай бIуныш Чехословакe доаладьь, йоах, яхха НАТО мела йоланидь, хIаьта из цела я Франце цунна юкъера шиш моттиг хьа ца лоацандаь. Долла хIама кхыча тайпара хургдар, язду цо «Фигаро» яхача газета оагIонаш тIа, нагахьа санна «малхбузехьара державаш кхетаепнааларе, шоаш вIашагIъяззайолийташ долла говзаш мел ца а долийташ, цар чIоагIдаь хиннадаларе».

Доал деча гIозаранта гарга кхы хье ца луш юлатехар корта латтача «Пасьон» яхача газето айбаьча «атлантистий» аташ. Франсуа-Понсена шоп луш, газето белгалдаьккхар, НАТО мехкаш вIашагIиувзаш дола «гов» — из «кхычарех тийша хIана доацаш кулга» йоранатора дIадаьккха дола «американски политически кулгаш» хилар.

«Фигаро» дешаш барех вараш-м тарьенишац, — Iоттар еш санна хетт «Пасьоц» — господина Понсена?».

ДукхагIча даькъе тарьешнай ала йиш йолаш да, нагахьа санна Чехословакерча контрреволюцена духьаларча къовсамах цо Франци американски доала юха кIалйитгара гIулакха йолча аргументах санна найда эцаш хилча.

Юрий БОЧКАРЕВ.
(АПН).

Париж (Телефонаца).

СПОРТ ═══ СПОРТ

ГРОЗНЕНЦИЙ ТОЛАМ

«Спартак» обществон Российски Федерацe ба ловзарча бургацах хьалхара моттиг лаккхара Грозне дIакхош хинна ялаш чакхъелинай.

Чемпионат йоавелча дешз дика ловзаш яр Петрозаводска кхалнеька команда. Хала а доацаш эшабора цо шийла дукхьала ловзари хиннараш. Массайолча командал кот а яьшиа Российски «Спартака» чемпион хилар цу командах.

ШоллагIа моттиг Ижевска командана къуяса езаш хилар грознеиски гандболисташ. Юхьера а счет 13:5 йолаш ийбарш котбоалир.

МаIача наькa командашта юкъе лаьттача ялькашка гуш дар хьалхара моттиг къуйсаш Свердловска, Барнаула, Нальчика, Белгорода низ боле, цу тайпарча яхьашка хьезза чемпион хинна Грозненски команда йолга. Цу массайолча командел кот а баьна финале Нальчика гандболисташ вIашагIкхийтар грознеицаш. Цига котале яйшарта кхачар. Цу тайпара Российски «Спартака» лахадагIа чемпион хилар вай республика маIача шоха команда. Из боккха толам ба.

РСФСР-а хьалхара моттиг лаккхара Соче хургйолча яхьашка дакъа лаца болх тахан грознеиски гандболисташ.

О. БАЗАЛИЕВА.

Сурта тIа: Грознен Барнаулий командаш ловзача хана.

О. Санраилиева сурт.

ДИКА КА ЯЬННАЙ

«Трудовые резервы» обществон хьалхара моттиг лаккхара Орел яхача городе хиначa Ерргеоюзни яхьашка дакъа лаьца цIаенай укх деношка вай республика акробатий группа. Цига яхналагIа моттиг а яьккха цIаенай ер.

Дика хьекхамаш гойтад яхьашка СССР-а спорта мастерана Кудряфев Владимирен Колдовa Натальяси. Къаьстъ-къаьстача программах выступленеш еш хьалхара моттигаш яьхар цар.

• • •

«Трудовые резервы» обществон Центральни Совета хьалхара моттиг лаккхара кIалтохарга лета яхьаш хилар Орджоникидзе дукха ка йоацаш. Цхьаннега мара ше на эшавайтам шоллагIа моттиг а яькха цIалера цигара вай мехкахо Дахкилгов Мухьмад.

Центральни Совета сборнена юкъе а ваха октябрь бетта ВЦСПС-а хьалхара моттиг лаккхара хургйолча яхьашка дагIа лаш бокхе яьккхар М. Дахкилгова.

В. НОМОЛАЕВ.

«УРОЖАЙ» ИЙШАР

21-ча сентябре Грознерча С. Орджоникидзе цIерагIарча стадионе лайзар «Б» классе чуйоагIа Пятигорскера «Машук» Грознера «Урожайи» футбольни командаш. Счет 3:0 йолаш котъьялар Пятигорска «Машук».

Электрикаш

Тайпара дукъа тIехьашкахьа дьлина дIадоах листа электропроводаш. Цо болча буровой установкашка, станокашка, качалкашка доахаш да уж. Уж электропроводаш боккха боадам ба. Цига болх беш я «Малгобекнефть» мехкдаьтта управлене электромонтажни цеха барт йола коллектив.

Промыселашкарча электрооборудованешка хьажаш я из коллектив. Iаьта электрически энергех найда на эцаш цхьаькха а участок яц укхаза. Цу цеха йиъ производственни участок я. Царех цхьан участка кулгалдеш ва Сийлахь-боккхача Даьхен тIемa юкъе дакъа лоацаш хинна Котоев Тура. Дукха шераш да цо цига болх бу. Из участок гIулакх деш я мехкдаьтта управлене барт предприятеш. Цхьаккха а моттиг хиннац укхаза электрикий бехках электроэнерги дIа ца кхоачаш. Участке ба 400 соцгIа электромотор, кхоъ йоккха подстанци, электропередачай 110 километр хула линеш.

Электролинеш техникe болх барбыланк укхаза вIашагIтехай ремонтни бригада. Цух электрикаша ремонт ю къахьарча электролинета, керда электролинеш ю.

Барт тайпа болх беш ба кхоадасIча промысла телемеханизированни приборашка хьежа электрикаш. Цара дайъаь – бус укхаза диспетчераша хьабеха йиш я электрикаш, хIара кIоарганасосни скважина беча балхага хьажа йиш я.

— Тха участка коллектив коммунистически къальегана цIи лаккхара къовсам лоаттабеш я, — йоах Котоева. Тха бернгача болхлоех 80 процент вах коммунистически къальечана ударникаш ба.

Сийленца цIи хоза я цеха буровойшка тIа электрооборудовани монтаж еш йола участокалха эгтара халагIа йола моттиг я из. Укхазарча установкай мощность 800—1000 киловаттага кхоачаш я. Цух соцгIа дуттарча мухалешна йоккхача напряженена кIал болх бе безаш а ба уж. Цу участкана кулгалдеш ва къона инженер-электрик Баркинхоев Муса.

Август бетта участкана аьр меха кадара кара тела цIа баьраьх.

Электромонтажни цехе йоккха терко ю электрооборудованешна мощноста коэффициент лакхъяра. Цул соцгIа мух кIезигагIа болча электролинешца электростатически станцеш уттина. Кхо дика результаташ ху.

Меха коллектив, кхы тIа а, квартале 1,5 миллион киловатт энерги кхоэхь. Из бахьан болаш ахчах премеш елар цун коллективана Облсовпрофа «Грознефть» объединенен.

ЦIаьна коллективо болх бу В. И. Ленин ваь 100 шу хиндолча на йоагIара хьалхаьхара. 1970 шера 7 ноябре тIакхоачаш электроэнергете реализаци яра шоа шера задани кхоачашъе лоархIад электрикаша.

Зедьа йоаш йола электроэнергии кIезигъярах баьнна найда 12 эзар сом ба.

Электроэнергена реализаци яра 8 бетта задани 106 процент кхоачашъяй. Планал соцгIа 4,5 эзар сом найда баьккхаб. Цу предприяте цIи мехкдаьтта управлене сийлах Доска тIа язъяй.

Укх деношка чакхдаргдолаш да ЦIий болх бара кийче ала.

122 километр хула электролинешта ремонт яй цо, кхы мел йола электрически материалаш еяй, кхыдола хIамаш доай.

И. ТАГИРОВ.

ЛЕНИНА ХЕТАЯЬ

Тхьаь шера гуахьай Голоночьесий Николай Семеновича аздаийн гений волча Владимир Ильич Ленина хетаяь медалаш. Ленинана экспонаташта юкъе я Ильича, кунна болча, гаргарча нахха, революционни къовсама соратникий сурташ тIадола медалаш. Коллекцена юкъерча эгтара хьалхарча медала тIа я кхо шу дахьнача Ульянов Володий сихуэт, кхычар тIа — Владимир Ильич тувлалуш волаш, «Правда» арайолча номера тIа болх беш волаш, берригача мехка электрификаци яра цIенхехо йолча плана — ГОЭЛРО тIа болх беш волаш. Коллекционера яьрхIад сакъердаметIа бола гулам шин гергерча вахага кхачийта — цул Ленинскала массаха йолча Куста яхача города историко – краеведчески музее экспонаташта юкъе хийтай.

В. ЛОГИН,
АПН корреспондент.

Хкоттам

24-ча сентябре дийнахьа а буса а кхачалуш моргхам, а йолаш, лоацаш йоачаш а йоацаш да хурги. Малхбузехьара дагIо, цкъаза боарамга а кхоачаш мух хьеккарга. Фетара температура: бийсанна республике гIолла — 12—17, Грозне — 13—15 градус; дийнахьа республике гIолла — 24—29, Грозне — 27—29 градус йовхал.

25—26 сентябре хувцалуш моргхаш а йолаш, лоацаш йоачаш а йоацаш, малхбузехьара дагIо, боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хурга. Фетара температура: бийсанна 12—17, дийнахьа 27—32 градус йовхал.

Метеоставци.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

«Сердало» газета редакце коллективо «Грозненский рабочий» газета редакце отдела заведующи волаш болх беш хинна Василий Феликсович СОКОЛОВСКИ-БАРАБАШ хиний хьалха кхалхарах цун доьзалга кхайкам бу.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ, ГАЗЕТ ДЕШАРАШ!

ДIаделададолалад 1969 шера

«Сердало»

газета язъяла

Газет язъяр предприятешкаи учреждешкаи кхайойзув доаржадеча общественникашка а «Союзпечата» бувзача отделенешка.

Газет доаккхш ха юкъе ца йоалийтар духьа шоай хьакъахьа газет ерде дии ма лелаш.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам.—3-30-11; бехктехкаша секретара—3-34-39; партейни вахарех, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; юрта бахамеи письмеш отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-39; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект, 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05237.

Заказ № 3048.